

Å flytte til Frosta- et spørsmål om alder og livsstil? - En kvalitativ studie av eldre tilflyttere til Frosta

Guri Fossum Krog

RURALIS - Institutt for rural- og regionalforskning

Universitetssenteret Dragvoll
N-7491 Trondheim

Telefon: +47 73 82 01 60
Epost: post@ruralis.no

Rapport 9/2019

Utgivelsesår: 2019

Antall sider: 82

ISSN 1503-2035

Tittel: Å flytte til Frosta- et spørsmål om alder og livsstil? - En kvalitativ studie av eldre tilflyttere til Frosta

Forfatter: Guri Fossum Krog

Utgiver: Ruralis – Institutt for rural- og regionalforskning

Utgiversted: Trondheim

Prosjekt: RURSAM

Prosjektnummer: 6409

Oppdragsgiver: Ruralis

Kort sammendrag

Denne rapporten er en lett bearbeidet versjon av masteroppgaven min i geografi/lektor ved Institutt for geografi og Institutt for lærerutdanning ved NTNU. Rapporten er skrevet i samarbeid med Ruralis (tidligere Bygdeforskning), og går inn under Ruralis-prosjektet Rurale lokalsamfunn: mellom livskraft og utarming (RURSAM).

Det norske samfunnet har en grå tsunami i vente. Eldre har bedre helse og lever lenger enn før. Men hvor bor de? Flytting fra rurale til urbane områder har preget det norske bosettingsmønsteret siden etterkrigstiden og frem til i dag. Fordi flere barn fødes og vokser opp i byer og sentrale strøk, har urbaniseringen hatt en forsterkende effekt på det sentraliserende bosettingsmønsteret de siste tiårene. Forskning viser en trend hvor eldre flytter fra rurale til urbane områder etter ønske om mindre bolig samt et større vare- og tjenestetilbud. Følgelig utgjør eldre også et bidrag i sentraliseringen av bosettingsmønsteret. Likevel velger noen å gå mot strømmen. I lys av et livsløpsperspektiv er formålet med denne rapporten å få bedre innsikt i hvorfor noen eldre velger å bosette seg i rurale områder uten å ha tilknytning til stedene fra før. Mer konkret omhandler rapporten tilflytting av eldre til Frosta i Trøndelag fylke, og baserer seg på en kvalitativ studie hvor et utvalg eldre tilflyttere til landbrukskommunen har blitt intervjuet. På bakgrunn av informantenes flyttemotiver, ser rapporten nærmere på hvordan et levd liv har betydning for flytte- og bostedsvalg i eldre alder.

Stikkord

Flytting, flyttemotiver, bostedsvalg, livsstil, ruralitet, livsløp, alder, eldre

Short summary

A silver tsunami is headed towards the Norwegian society. The older generation have better health and live longer than ever before. But where do they live? Relocation from rural to urban spaces has affected the Norwegian settlement pattern since the post-war period till today. Because more children are born and grow up in the cities and central areas, the urbanisation has had a reinforcing effect on the centralising settlement pattern the last decades. Studies shows that elders move from rural to urban spaces motivated by the larger array of goods and services, as well as a wish for a smaller living-space. Hence, elders constitute a contribution in the centralisation of the settlement pattern. Whilst this is the trend, some choose to go against the grain. In light of a lifecourse perspective, the purpose of this report is to get better insight to why some elders choose to settle in rural areas without any previous connection with the areas beforehand. This thesis will more specifically deal with migration of elders to Frosta in Trøndelag county and is based on a qualitative study where a selection of elderly migrants to the agricultural municipally has been interviewed. Based on the informants' motifs for moving, the report takes a closer look at how a lived life has meaning in elders' choice of settlement.

Forord

Det gikk! Og nå sitter jeg her med en masteroppgave i hånda som også er mitt punktum på min femårige lektorutdanning i geografi. Det er kult! Å si at arbeidet med denne rapporten har vært preget av bare sol og medvind blir feil. Likevel blir det enda mer feil å si at det ikke har vært gøy og utrolig lærerikt, og jeg er heldig som har fått mulighet til å forske på flytting til rurale steder gjennom mitt eget oppvekststed. Et tema jeg personlig synes er veldig spennende.

Denne rapporten har jeg langt ifra klart alene, og nå er det mange som fortjener en stor takk. Først og fremst ønsker jeg å takke min veileder, professor Nina Irene Gunnerud Berg. Tusen takk for at du hjalp meg å rydde opp i kaoset da alt følte som et eneste stort rot, og for god veiledning og faglig engasjement gjennom hele prosessen.

En stor takk til varaordfører i Frosta kommune, Johan Petter Skogseth, og ansatte ved Frosta kommunehus som hjalp meg å finne informanter til prosjektet. Videre ønsker jeg også å takke de sju tilflytterne som sa ja til å stille til intervju. Uten dere hadde ikke denne rapporten vært mulig å skrive.

Jeg vil også takke pappa, Tor Kristian, som støtt og stadig tok turen til Trondheim for å bistå med «fôring og vanning», og mamma, Bodil, for hjelp med korrekturlesing og oppmuntrende ord. Mini-Krog, eller Thea som du også heter, fortjener også en oppmerksomhet. Du er en gledesspreder!

Til sist vil jeg takke Rurals-gjengen! Tusen takk for alle kaffekoppene og samtalene som fulgte med. Jeg har fått mange gode råd og lært masse!

Guri Fossum Krog

Trondheim, 2019

Innholdsfortegnelse

Forord	3
Innholdsfortegnelse	5
Tabeller	6
Figurer	6
1. Introduksjon	7
1.1 Bakgrunn	7
1.2 Problemstilling	8
1.3 Dette er Frosta	9
1.4 Rapportens oppbygning	11
2. Teori	13
2.1 Teoretiske perspektiver på flytting	13
2.2 Teori om ruralitet	22
2.3 Oppsummering av teori	25
3. Metode	27
3.1 Det kvalitative forskningsintervjuet	27
3.2 Forarbeid	28
3.3 Intervjusituasjonen	32
3.4 Etterarbeid og analyse	34
3.5 Forskerrollen og forskningsetiske betraktninger	35
3.6 Forskningens kvalitet	39
4. Å flytte til Frosta - et spørsmål om alder og livsstil?	41

4.1 Alder og flytting	41
4.2 Å flytte til Frosta	52
5. Konklusjon.....	67
5.1 Videre arbeid	70
Vedlegg 1: Informasjonsskriv	77
Vedlegg 2: Interguide.....	81

Tabeller

Tabell 1: Oversikt over informantene	30
--	----

Figurer

Figur 1: Frosta kommune	10
-------------------------------	----

1. Introduksjon

Tema for denne rapporten er tilflytting av eldre til et ruralt område. Mer konkret, landbrukskommunen Frosta i Trøndelag fylke. I dette introduksjonskapitlet vil jeg gjøre rede for og begrunne valg av tema, hvilke spørsmål jeg ønsker å finne svar på samt rapportens oppbygning. I lys av flytting i nasjonal kontekst, forklarer jeg innledningsvis bakgrunnen for valg av tema. Her legges det også vekt på eldre som forskningsobjekt i norsk flytteforskning. Videre i delkapittel 1.2, følger en presentasjon av rapportens problemstilling og hvordan den vil bli belyst ved hjelp av tre tilhørende delspørsmål, før jeg så går over til å beskrive studieområdet i delkapittel 1.3. Til sist, i delkapittel 1.4, gir jeg en beskrivelse av rapportens oppbygning.

1.1 Bakgrunn

Strømmen av mennesker fra rurale til urbane områder har i økende grad satt sitt preg på det norske flyttemønsteret siden etterkrigstiden og frem til i dag. Flere arbeidsmuligheter som følge av industrialiseringen av bysamfunnene og en samtidig sterk økonomisk vekst, førte til en økende flyttestrøm mot urbane områder på 1960-tallet (Lysgård et al., 2000). Tidlig på 1970-tallet sto samfunnet imidlertid overfor en såkalt moturbaniseringsprosess. Det vil si at flyttertaten inn til byene avtok, samtidig som flere flyttet ut av byene til rurale områder (Lysgård et al., 2000). Fra siste halvdel av 1970-tallet og inn mot 1980-tallet økte derimot flyttestrømmen inn til byene på nytt og 1980- og 90-tallet beskrives som "urbaniseringens tiår". Dette tiåret var preget av sterke flyttestrømmer fra rurale områder i nord til de største byene i sør. Generelt preget sentralisering og urbanisering alle deler av landet, og rurale områder ble forlatt til fordel for urbane sentre og tettsteder av alle størrelser (Lysgård et al., 2000). Mens befolkningsveksten har vært stor i byområder, har rurale områder følgelig vært preget av en generell befolkningsnedgang de to siste tiårene (Lysgård et al., 2000). Orderud (1998, i Lysgård et al., 2000) mener at et større tilbud innenfor arbeidsmarkedet samt flere muligheter for utdanning i byene kan forklare urbaniseringsprosessen. Ifølge Sørli et al (2012), har urbaniseringsprosessen i seg selv også hatt en forsterkende virkning på sentraliseringen av bosettingsmønsteret. Fordi flere bor i byer, vil det også fødes flere barn i byene.

I tillegg til urbaniseringsprosessens selvforsterkende effekt gjør flere muligheter med tanke på utdanning og jobb fortsatt byen til et attraktivt sted, da hovedsakelig for unge voksne. På bakgrunn av dette beregner SSB (2018b) at sentraliseringen vil fortsette

fremover mot år 2040. I rapporten “Fremtidens eldre i by og bygd” (Rogne og Syse, 2017) kommer det frem at også eldre utgjør et bidrag i sentraliseringsprosessen. Rapporten baserer seg blant annet på Sørvoll med flere (2016) sin undersøkelse av eldres boligforhold, hvor forfatterne stiller spørsmål til hvorvidt eldre sine flyttevalg er strategiske. Det vil si i hvilken grad eldre flytter inn i bolig som er tilpasset alderdom. Mønsteret viser en tydelig bevegelse mot mindre boliger blant de eldre som flytter, og fordi bolig- og tjenestetilbudet er større i og nær byene, vil flere eldre søke seg til bynære områder. På samme tid viser rapporten at ikke alle eldre følger strømmen inn til byene. Sørvoll med flere (2016) viser at spredtbygde strøk er de eneste stedene hvor det er flere eldre som har flyttet fra enn til en mindre bolig/leilighet. I følge Sørvoll med flere (2016) reiser dette et interessant spørsmål om endringer i flyttemønsteret. Mer konkret, flytting fra by til bygd.

Det norske samfunnet har en grå tsunami i vente og står med det overfor en demografisk utvikling med en generell aldring av befolkningen. Levealderen har økt og vil fortsette å øke (Sørvoll mfl., 2016), og følgelig vil livsfasen som pensjonist utvides i tid (Sørli et al., 2012). Rapporten «Framtidens eldre i by og bygd» (Rogne og Syse, 2017) erkjenner at den teknologiske utviklingen, medisinske nyvinninger og endringer i sosiale og kulturelle forhold kan komme til å endre flere livsbetingelser for både unge og eldre i framtida. Følgelig vil det oppstå mange flere muligheter med tanke på eldre og deres boforhold, både i bygd og by. Utviklingen med lengre liv og flere eldre representerer en betydelig endring både for våre egne liv, men også for hvordan vi tenker og planlegger for ulike faser (Rogne og Syse, 2017). Som Sørvoll med flere (2016) sier, kan eldre som flytter inn i større bolig i rurale områder være et interessant innslag av flytting fra by til bygd. Selv har de ikke tilstrekkelig data for å utbedre dette noe videre. Generelt er det få studier knyttet til eldres flyttinger (Rogne og Syse, 2017). Slik jeg ser det, vitner dette om at eldre har vært et forsømt tema innenfor flytteforskning i Norge. Følgelig vil min studie av eldre tilflyttere til bygda være samfunnsrelevant og fylle et kunnskapshull.

1.2 Problemstilling

Intensjonen med denne studien var i utgangspunktet å skrive en rapport om urban-rural migrasjon i eldre alder. Mer konkret, flytting fra by og bynære områder til Frosta. Da jeg ikke fant et tilstrekkelig utvalg informanter, valgte jeg i stedet å rette et større fokus på livsløpet og hva ulike erfaringer av bosted har å si for hvor en bosetter seg senere i livet. I lys av et livsløpsperspektiv, er formålet med denne rapporten følgelig

å forstå hvorfor et utvalg eldre flyttet til Frosta uten at de hadde røtter til bygda fra før, da i betydningen av at de ikke er født og oppvokst der. Problemstillingen min lyder derfor som følger;

Hvorfor flytter noen eldre til Frosta?

For å forstå de eldre innflytternes valg om å flytte til Frosta har jeg formulert tre delspørsmål, hvor det første fokuserer på flytting i et livsløpsperspektiv og på hvilken måte et levd liv har betydning for flytte- og bostedsvalg i eldre alder. Det andre omhandler hvilke motiver de eldre tilflytterne legger til grunn i sitt valg om å flytte til Frosta, mens det tredje går nærmere inn på hvilke forventninger tilflytterne hadde til Frosta som bosted og hvorvidt Frosta svarer til disse forventningene. På bakgrunn av disse tre delspørsmålene, utgjør flytting og hva som ligger til grunn i menneskers flyttevalg en sentral del av rapporten. Ruralitet blir også sentralt siden Frosta er et ruralt område. Fordi informantene er eldre flyttere gis det også rom for et nærmere innblikk i hva alder er og hva det vil si å være eldre. De tre delspørsmålene legger grunnlaget for kapittel fire hvor jeg diskuterer mine empiriske funn.

1.3 Dette er Frosta

Sentralt i Trondheimsfjorden ligger landbrukskommunen Frosta. Frosta-halvøyas historiske arv har røtter langt tilbake i tid som Norges eldste lagting. Frostatinget var lovområde for trønderne i middelalderen og hadde sete på Logtun på Frosta. En bauta reist til minne om tingstedet gjenforteller i dag historien om Frostatinget, og Tinghaugen er et betydningsfullt kulturminne for kommunen (Frosta kommune, 2013). En molo forbinder Frosta til øya Tautra. Her ligger restene etter et Cistencienserkløster fra 1200-tallet, som også er av stor kulturhistorisk verdi for bygda. Sammen med Tinghaugen, er ruinene i dag et populært turistmål for folk fra hele verden (Frosta kommune, 2013).

Allerede tidlig på 1900-tallet ble Frosta et viktig matsentrum i Trøndelag. Et mildt og fuktig klima samt fruktbar jord har lagt til rette for gode vekstforhold til alle tider, og det er i den forbindelse at kommunen har fått tilnavnet «Trondheims kjøkkenhage» (Frosta kommune, 2013). Sammenlignet med fylket Trøndelag og Norge generelt, står primærnæringene sterkt. Naturgitte forutsetninger og sterke fagmiljøer er viktige lokale fortrinn, som også gir et godt utgangspunkt for videre utvikling (Frosta kommune, 2013). Markedsrettet grønnsaksproduksjon har en lang tradisjon i landbruksnæringen, og kulturlandskapet som særpreger bygda gjenspeiler et

fremtidsrettet landbruk og et mangfold som gir Frosta en særstilling i trøndersk landbruk (Frosta kommune, 2013). I juni 2018 ble Frostatingsområdet utpekt som ett av ni utvalgte kulturlandskap i jordbruket (Landbruks- matdepartementet & Klima- og miljødepartementet, 2018).

Figur 1 viser Frosta sin geografiske lokalisering i Trøndelag fylke. Frosta- halvøya ligger sentralt til i Trondheimsfjorden mellom Stjørdal og Levanger. Således er Frosta en del av vekstsaksen Steinkjer - Melhus, en region med store utviklingsmuligheter innenfor næringsliv og bosetting. Riksvei 753 knytter kommunen til E6 og det regionale jernbanenettet i Åsen, noe som gjør det enkelt å komme seg til og fra kommunen. De korte avstandene til det regionale arbeidsmarkedet og andre servicefunksjoner gjør kommunen til et attraktivt sted å bo for pendlere. I tillegg har kommunen mulighet til å dra nytte av de positive effektene med utvikling og vekst andre steder i Trøndelag (Frosta kommune, 2013).

Figur 1: Frosta kommune:

<https://www.google.com/maps/place/Frosta,+7633+Frosta/@63.591638,10.4375339,10z/data=!3m1!4b1!4m5!3m4!1s0x466d4710470bc947:0xb806c1a5b6249f1a!8m2!3d63.5809813!4d10.7395627>

Med sin sentrale beliggenhet i Trondheimsfjorden er Frosta også et attraktivt feriested, og reiselivsnæringen i kommunen er i vekst. Gjennom hele sommerhalvåret opplever kommunen en sterk befolkningsmessig økning, og et stadig økende antall “deltidsfrostinger” gir seg utslag i utbygging av flere hyttefelt og eksisterende

campingplasser. Dette bidrar til et sterkere fokus på reiseliv som næringsgrunnlag (Frosta kommune, 2013).

Folketallet har de siste 30 årene vært stabilt og økende (Frosta kommune, 2013). Per 4. kvartal 2018 har kommunen 2632 innbyggere (SSB, 2018a). Frosta kommunes Samfunnsplan 2009 - 2020 etablerte et overordnet mål om at kommunen skal bli en attraktiv kommune i vekst og overstige 3000 innbyggere innen 2020 (Frosta kommune, 2013). I dette ligger det at Frosta både skal være et attraktivt sted å bo og virke, og en økning i innbyggertall og vekst i næringslivet er følgelig gjensidig avhengig av hverandre. På bakgrunn av dette har kommunen formulert en strategi som går ut på å forsterke og videreutvikle sine fortrinn for videre vekst og utvikling, samt redusere de mest kritiske ulemper og forhold som kan bli bedre (Frosta kommune, 2013). Frosta som del av en vekstregion, landbruksnærings gode rykte og en reiselivsnæring i vekst utgjør samtlige fortrinn for at Frosta kommune skal nå målsettingen om å bli en attraktiv kommune i vekst. Angående ulempene, er næringsgrunnlaget i stor grad ensidig basert på landbruksproduksjon, noe som igjen har konsekvenser for arbeidsmarkedet på bygda. Skal bygda trekke til seg nye innbyggere er den dermed avhengig av at det utvikles nye arbeidsplasser, spesielt med fokus på ungdom, kvinner og mennesker med høyt utdanningsnivå (Frosta kommune, 2013). Videre ligger Frosta langs vekstaksen og ikke i. Skal Frosta nå sitt overordnede mål blir offensiv og god markedsføring dermed viktig. Spesielt er det viktig å nå ut til aktuelle tilflyttere og tilbakeflyttere. Som følge av at det ikke finnes videregående skole eller tilbud om høyere utdanning på Frosta, flytter mange ungdommer i 20-30 årsalderen ut etter ønsket om videre skolegang og høyere utdanning. Unge utflyttet frostinger blir derfor en sentral målgruppe for å øke befolkningstallet på Frosta. I tillegg må blikket rettes mot turister. Markedsføring av Matfatet Frosta blir i den forbindelse sentralt.

1.4 Rapportens oppbygning

Rapporten består av fem hovedkapitler med tilhørende delkapitler. I dette kapitlet har jeg introdusert temaet for rapporten og forklart bakgrunnen for dette valget. Jeg har også presentert formålet med rapporten og dens problemstilling. Til sist ga jeg en beskrivelse av studieområdet Frosta. I kapittel to presenterer jeg rapportens teoretiske rammeverk, hvor jeg tar for meg ulike teoretiske perspektiver på flytting, alder og ruralitet. I forbindelse med teorier om flytting, har jeg lagt vekt på flyttemotiver og betydningen av å se flytting til rurale områder i et livsløpsperspektiv. På bakgrunn av dette, har jeg også fokusert på alder sett i et relasjonelt perspektiv.

Videre fokuserer jeg på forståelsen av ruralitet som sosial konstruksjon. I kapittel tre tar jeg for meg kvalitative intervju som en metode å generere data. Jeg gjør også rede for hvordan selve forskningsprosessen forløp seg fra start til slutt med forberedelser, gjennomføring av intervju og etterarbeid. Mine etiske forpliktelser som forsker blir også løftet frem her. I kapittel fire presenterer jeg mine empiriske funn og diskuterer de i lys av relevant teori samt tidligere relevant empirisk forskning. Med utgangspunkt i problemstillingen er dette kapitlet delt i to deler. Første delkapittel (4.1) konsentrerer seg om alder og flytting, mens andre delkapittel (4.2) tar for seg informantens motiver for å flytte til Frosta og hvorvidt Frosta svarer til forventningene de hadde før de kom dit. I kapittel fem oppsummeres de viktigste funnene av diskusjonen og knyttes opp mot problemstillingen.

2. Teori

I dette kapitlet gjør jeg rede for rapportens teoretiske rammeverk. Med utgangspunkt i problemstillingen, som omhandler eldre tilflyttere til Frosta, har jeg vektlagt teoretiske perspektiver på flytting, alder og ruralitet. Kapitlet består av to deler. Første delkapittel (2.1) tar for seg teoretiske perspektiver på flytting hvor ønsket om rural livsstil fremheves som flyttemotiv. Videre drøftes sammenhengen mellom livsløp og flytting og betydningen av alder i et flytte- og bostedsvalg. Siden informantene er eldre tilflyttere, vil også spørsmålet om hva alder er og hva det vil si å være eldre bli drøftet. Fordi informantene flyttet til et ruralt område, går jeg over til å presentere ruralitetsbegrepet i andre delkapittel (2.2).

2.1 Teoretiske perspektiver på flytting

Flytting skjer på ulike geografiske nivå og kan forekomme på tvers av land eller innenfor et lands grenser (Smith et al., 2015). Smith et al. (2015) betegner innenlands flytting som intern flytting og forklarer at dette dreier seg om mennesker og familier som foretar en geografisk relokalisering over kortere og lengre distanser innenfor et lands grenser. Som forklart i kapittel en, er formålet med denne rapporten å forstå hvorfor et utvalg eldre valgte å flytte til Frosta, ei bygd de selv ikke har røtter i. Flyttehandlingen er et eksempel på en intern flytteprosess og informantene faller innenfor kategorien interne flyttere. I det videre, vil kapitlet derfor legge vekt på flytting som fenomen (2.1.1), flyttemotiver og betydningen av alder i et flytte- og bostedsvalg (2.1.2) samt livsstil som flyttemotiv (2.1.3). Fordi rapporten omhandler eldre som flytter, vil også spørsmålet om hva alder er og hva det vil si å være eldre bli belyst (2.1.4). Med eldre menes de som er i en alder av 65 år og oppover, da dette ligger nært pensjoneringsalder.

2.1.1 Hva er flytting?

Flytting blir av Smith et al. (2015) definert som permanent endring av bosted. I tidligere forskning ble flytting betraktet som en bevegelse fra A til B, et engangstilfelle ofte tvunget fram av eksterne årsaker knyttet til arbeid og økonomi. I lys av vår mobile tidsalder, hvor en omfattende globaliseringsprosess farger det senmoderne samfunnet gjennom økt bevegelse av mennesker, både på tvers av land og internt, blir flytting i større grad betraktet som et hverdagslig fenomen (Smith et al., 2015). Stadig flere endrer bosted, og de flytter oftere og over lengre distanser enn før (Berg, 2016).

At mennesker flytter er følgelig ikke et nytt fenomen. Derimot har spørsmålet om hvorfor fått nye svar (Smith et al., 2015). Et mobilitetsparadigme blir på bakgrunn av dette nødvendig for å forstå og forklare disse endringene (Smith et al., 2015). Smith et al. (2015) henviser til et mobilitetsparadigme utviklet av Sheller og Urry (2006). De hevder at et valg om å flytte alltid hviler på et sosialt motiv, og at flytting derfor også handler om sosiale relasjoner. Slik blir flytting en aktiv handling, og folk flytter i større grad fordi de vil og ikke fordi de må (Coulter et al., 2015). I forlengelsen av dette, har flytting i større grad blitt et spørsmål om menneskers liv og hverdagsliv (Fosso, 2009), noe som igjen kan forklare hvordan en slik handling påvirker ens identitet, følelse av å høre til, følelse av hjem samt sosiale og kulturelle uttrykk (Smith et al., 2015). Følelsen og opplevelsen av å være i en ny kontekst, også omtalt som “post-migration life”, har nemlig sosial og kulturell betydning for menneskers hverdagsliv. Å flytte blir således en del av menneskers mobilitet, noe som igjen har betydning for den enkeltes identitetsdannelse og biografi (Smith et al., 2015). Boyle og Halfacree (1998, i Fosso, 2009) sitt argument om at flytting må ses som en biografisk erfaring fremfor en instrumentell handling støtter opp om denne forståelsen av hva flytting er, og understreker Smith et al. (2015) sin påstand om flytting som en levd erfaring som hjelper oss å forme hvem vi er. I en slik kontekst, er det viktig å forstå hvordan flytting skaper hverdagsliv og sosiale relasjoner (Smith et al., 2015).

2.1.2 Hvem flytter hvor og hvorfor?

Hvem som flytter og hvilke steder de flytter fra og til, varierer og må ses i sammenheng med alder, livsfase og livssituasjon (Tyrrell & Kraftl, 2015). Basert på sine analyser av flytting i Storbritannia viser Tyrrell og Kraftl (2015) koblingen mellom livsfase og flytting. De finner at aldersgruppen 16-24 år er den mest mobile og flytter mest. Deretter følger de som er i alderen 25-44 år, mens eldre er mindre mobile og foretar langt sjeldnere en bostedsendring. Prosessen bak et valg om å flytte er sammensatt og motivene er mangfoldig og mangesidig (Smith et al., 2015). Det derimot alle flyttevalg har til felles, er at de sier noe om menneskers forhold til steder (Berg, 2016). Hvor mennesker bor, sier noe om hvem de er, og er dermed et uttrykk for hvilket liv de ønsker å leve (Smith et al., 2015). Følgelig må et flyttevalg ses i sammenheng med hvem man er, hvor man er og hva man gjør i tid og rom.

Angående flytting til rurale områder, deler Orderud (1998, i Lysgård et al., 2000) innflyttere i to kategorier; tilbakeflyttere og tilflyttere. Mens tilbakeflytterne er de som flytter tilbake til sitt opprinnelige hjemsted, står tilflytterne uten tilknytning til stedet

de flytter til. Valget om å flytte og til hvilket sted er et spørsmål som hviler på samspillet mellom hver enkelt sin situasjon og samfunnets organisering av sosiale, kulturelle, økonomiske og politiske forhold. Wiborg og Anvik (2000, i Lysgård et al., 2000) trekker frem følgende faktorer som anses som viktigst for inn- og tilbakeflytting til rurale områder; arbeid, nærhet til familie og venner, nærhet til naturen, oppvekstvilkår for barn, forestillinger om det rolige, trygge bygdelivet samt nærhet til og kvalitet på tjenester, avstand og kommunikasjon. Områdets beliggenhet i forhold til andre steder er også en viktig faktor som tas i betraktning. På grunn av utdannings- og jobbmulighetene vil en by derfor være et mer attraktivt sted for unge voksne uten barn, mens barnefamilier tiltrekkes bygda som et godt sted å oppdra barn (Villa, 1999, i Lysgård et al., 2000, Wiborg, 1999, i Lysgård et al., 2000).

Et sentralt trekk ved dagens moderne samfunn er økt geografisk frihet til å velge bosted. Smith et al. (2015) spør hvorfor og mener at svaret må ses i lys av strukturelle samfunnsendringer og tilhørende holdnings- og atferdsendringer på et personlig plan. Zoomer vi nærmere inn på norsk kontekst, sammenfaller resultater fra Bo- og flyttemotivundersøkelsen fra 2008 med en slik tankegang (Aure et al., 2011; Sørli et al., 2012). Som den første siden 1972, ble de i 2008 gjennomført en landsdekkende bo- og flyttemotivundersøkelse i regi av Statistisk sentralbyrå og Norsk institutt for by- og regionforskning. Målet var å kaste nytt lys over hvilke begrunnelser folk oppgir for sine bo- og flyttevalg og hvordan disse henger sammen med hovedtrekkene i samfunnsutviklingen (Sørli et al., 2012). Selv om flyttestrømmene i seg selv har fortsatt i sentraliserende retning, har samfunnet stått overfor store endringer siden den gang, noe som gjenspeiles i et endret holdnings- og atferdsmønster. Dette har igjen påvirket motivene og preferansene som legges til grunn i et flytte- og bostedsvalg. Sammenlignet med undersøkelsen fra 1972 viser resultatene at arbeidsmotivet, som den gang var mest fremtredende, har fått mindre betydning, mens familiære flyttemotiver har gått fram i motivrekken. Den største forskjellen er imidlertid økt vektlegging på forhold knyttet til sted og miljø, noe som er et resultat av økt velstand, større valgfrihet og mobilitet (Aure et al., 2011; Sørli et al., 2012).

Siden 1972 har endringer i familiemønstre og arbeidsmarkedet gitt seg utslag i endringer i flytte- og bolig mønstrene (Sørli et al., 2012). Færre ekteskap, flere skilsmisser og følgelig økt antall etablerte stefamilier er samtlige faktorer som har bidratt til å endre tradisjonelle familie- og husholdningsstrukturer samt boforhold. Et relativt nytt konsept betegnet som «living apart together» utfordrer også godt forankrede ideer om flytte- og bolig mønstre (Sørli et al., 2012).

Utdanningsekspløsjonen har også satt sine spor i den forstand at stadig flere unge velger å ta høyere utdanning, for så å satse videre på karriere (Wiborg, 2009). Konsekvensen av dette er at flere velger å få barn på et senere tidspunkt i livet og utsetter følgelig familieetableringsfasen (Sørliet et al., 2012). I motsatt ende av aldersskalaen, viser forskning at eldre har bedre helse og lever lenger enn før. Med helsen i behold har livsfasen som pensjonist blitt utvidet, noe som igjen har gitt pensjonisttilværelsen en rekke muligheter for mer aktivitet og utfoldelse. Disse mulighetene inkluderer også flytting og bostedsvalg, og siden eldre befinner seg på et stadium hvor arbeid ikke lenger er et behov det må tas hensyn til, har de mulighet til å velge bosted ut fra andre ønsker og behov (Sørliet et al., 2012). Et eldre samfunn vil således også virke inn på et samfunns demografiske og sosiale forhold (Smith et al., 2012).

Utvikling av infrastruktur og kommunikasjonsteknologi har gjort arbeidsmarkedet mer mobilt, og er følgelig også faktorer som har virket inn på interne flytteprosesser (Sørliet et al., 2012). For mange har tid- og romdimensjonen relatert til arbeidsmotivet vært en begrensende faktor med tanke på flytte- og bostedsvalg. Med muligheter for langdistansependling, fleksibel arbeidstid og hjemmekontor, har avstanden i tid og rom krympet (Sørliet et al., 2012; Smith et al., 2015). Som følge av dette får familierelaterte flyttemotiver større betydning i et flyttevalg. På den ene siden gir dette muligheter for at sosiale og familiære relasjoner kan strekkes ut over lengre avstander. Behovet for nær sosial kontakt blir følgelig en mindre viktig faktor i et valg om å flytte (Coulter et al., 2015). I likhet med Coulter et al. (2015), viser Holdsworth (2013, i Walford & Stockdale, 2015) hvordan mobilitet og flytting, eksempelvis forstått som endret bosted eller pendling, er sentrale aspekter ved moderne familieliv og utgjør på den måten en verdifull måte å forstå endrede familierelasjoner. Hopkins og Pain (2007) viser imidlertid hvordan familierelaterte årsaker har vokst fram som et fremtredende flyttemotiv blant eldre. Å bo nært barn og barnebarn er et viktig motiv i det et valg om å flytte tas. Bo- og flyttemotivundersøkelsen 2008 understreker dette, da nærhet til familie, som følge av et økende behov for å gi og få omsorg øker i eldre alder (Sørliet et al., 2012). Som følge av bedre infrastruktur, forstått som veier og transportmuligheter, har det blitt mulig for eldre å bo nært familie og samtidig leve ut en ønsket livsstil på et ønsket sted. I forbindelse med denne rapporten er dette relevant ettersom flere av informantene flyttet for å bo nært familiemedlemmer og samtidig på et sted med ønskede rurale kvaliteter.

Demografiske og teknologiske endringer i samfunnet som beskrevet over, danner bakteppet for nye tanker om og forklaringer på flytting og flytteprosesser, og det er tydelig at strukturelle endringer har lagt grunnlaget for økt valgfrihet og mobilitet (Smith et al., 2015; Sørлие et al., 2012). Den daglige mobiliteten har betydning for hvorvidt mennesker velger å flytte og videre hvor de bosetter seg (Smith et al., 2015), og flytting må betraktes som et samspill mellom menneskelige behov, holdninger, gjøremål og stedlige egenskaper (Berg m.fl., 2004 i Aure et al., 2011). Flytting blir, som nevnt, et spørsmål om menneskers hverdagsliv og identitet, og videre et middel for å realisere «det gode liv» på «det gode sted» (Sørлие et al., 2015). Hvor hver enkelt bosetter seg, blir et valg tatt på bakgrunn av subjektive motiver farget av den enkeltes verdier og preferanser (Sørлие et al., 2012), og individualisering og friheten til å velge bosted blir essensielt i forståelsen av moderne flytteprosesser (Wiborg, 2009). I tråd med dette, viser Smith et al. (2015) til livsstil som flyttemotiv.

2.1.3 Livsstil som flyttemotiv

Økt mobilitet har, som nevnt 2.1.2, gitt flere valgmuligheter i forbindelse med flytting og valg av bosted, og følgelig i større grad åpnet døra for livsstil som flyttemotiv. Ifølge Benson og O'Reilly (2009), er livsstilsflyttere de som flytter til steder som gir muligheter for en bedre livskvalitet. Det er et sted de kan finne seg selv og leve et liv mer «tro» med hvem de er og hvor de føler seg hjemme (Benson & O'Reilly, 2009). Med større frihet til å velge bosted har det blitt mulig å velge bosted på bakgrunn av dets attraktivitet og egenskaper. Savage mfl. (2005) betegner dette som «valgt tilhørighet». Ifølge dem forteller bosted noe om mennesker og hvem de er (Fosso, 2009). Dette fordi mennesker er bevisste i sine flytte- og bostedsvalg og velger bosted ut fra hvilke kvaliteter som «passer» deres identitet (Fosso, 2009). Slik blir flytting en måte å ta kontroll over eget liv samt et uttrykk for ønsket liv og livsstil (Benson, 2011; Smith et al., 2015).

Oppfatningen av hva som er et attraktivt sted og hvorfor, varierer og endres i takt med alderen og samtidige tanker om hva «det gode liv» er og hvor det er å finne (Tyrrell & Kraftl, 2015). Fellesnevneren er imidlertid at stedet de flytter til gir uttrykk for et bedre liv. I britisk kontekst er det tydelig at livsstilsflytting er preget av en sterk rural dimensjon og landsbygda representerer et sted det er mulig å leve et bedre liv (Tyrrell & Kraftl, 2015). I sin studie av britiske livsstilsflyttere til rurale områder i Frankrike, undersøkte Benson (2011) forholdet mellom livsstil og livsløp. På bakgrunn av hvilken fase informantene befant seg i i livsløpet da flyttehandlingen fant sted, identifiserte

hun tre kategorier livsstilsflyttere; «the family migrants», «the retirement migrants», og «mid-life migrants». Fordi denne rapporten omhandler eldre som flytter til bygda, er det relevant å konsentrere seg om kategorien «retirement migrants».

Hva som menes med «rural idyll» er ikke entydig, noe jeg vil komme tilbake til i kapittel 2.2 om ruralitet. For eldre er det tydelig at det er den rurale livsstilen forbundet med et liv i rolig tempo blant grønne naturskjønne omgivelser som appellerer (Walford & Stockdale, 2015). I Europa generelt er det tendenser til at flytting i senere faser av livet ofte betraktes som livsstilsflytting, og tilbøyeligheten for å flytte til bygdas lave puls og hyggelige omgivelser har økt blant mennesker i godt voksen alder samt pensjonister (Tyrrell & Kraftl, 2015). Benson og O'Reilly (2009) identifiserer tre typer livsstilsflyttere, som også kan brukes som utgangspunkt til å forklare livsstilsflytting som et geografisk fenomen blant eldre; «residential tourists», «rural idyllist» og «bourgeois bohemians». Førstnevnte favner om livsstilsflyttere som enten flytter til rurale eller kystnære områder i utlandet, gjerne Spania eller sørlige Frankrike, eller som har besøkt et sted jevnlig over flere år og som til slutt velger å bosette seg der. Valget om å flytte er dermed ikke en spontan avgjørelse, men noe som har vært planlagt over lengre tid. Stedet og dets tilhørende livsstil har blitt forankret som en del av menneskenes livsstil. Benson og O'Reilly (2009) hevder at dette gjerne er ens oppvekststed eller et sted som minner om det, og at stedet dermed vekker barndomsminner. Røe og Sæter (2015) sier at steder sitter i kroppen som minner. Gjennom gjenkjennbare lyder, kjennetegn ved naturen og symboler vekkes minner fra ens oppvekststed eller andre bosteder og skaper en følelse av å høre til. Slike minner har stor betydning for hvilket steder man identifiserer seg med (Berg, 2016) og følgelig hvor man bosetter seg. Fordi flere av informantene hadde besøkt Frosta, enten som campingtursturist gjennom flere år eller ved dagsbesøk, er det relevant å fremheve denne kategorien.

Når det kommer til «The rural idyllist», er dette mennesker som trekkes mot rurale steder som gir muligheter for det enkle og gode livet på landet, og hvor det er mulig å få en følelse av å være en del av et fellesskap (Benson og O'Reilly, 2009). Sistnevnte, «The bourgeois bohemian», favner om de som søker en alternativ livsstil på steder som gir uttrykk såkalte «bohemske idealer». Disse stedene er kjennetegnet som spirituelle og kunstneriske og kan gi unike kulturelle opplevelser (Benson og O'Reilly, 2009). Felles for disse tre er at de betrakter de positive egenskapene ved bygda, assosiert med rural idyll og livsstil som motpol til byen og det urbane miljøet preget av forurensning og høy kriminalitet. Bygda representerer således et sted hvor de kan

oppnå en ønsket livsstil, og ved å flytte til bygda fordi de selv ønsker det, tar de også kontroll over eget liv (Walford & Stockdale, 2015).

Walford og Stockdale (2015) setter lupen på forbindelsen mellom livsløp og livsstilsflytting, og konkluderer med at livsstilsvalg ofte er forbundet med alder og hendelser som oppstår underveis i livet. Bakgrunnen for ønsket om den rurale idyll vil dermed endre seg og må ses i sammenheng med alder og livsfase. Når det er sagt, er Stockdale imidlertid kritisk til «stereotypiske» motiver som livskvalitet, livsstil og rural idyll, da hun mener disse reduserer det som er et komplekst samspill av individuelle og personlige faktorer og påvirkninger til en forenklet forståelse av beslutningsprosesser forbundet med flytting (Walford & Stockdale, 2015).

I «tradisjonell» flyttforskning har forbindelsen mellom flytting og livsløpet blitt studert med utgangspunkt i en aldersbasert tilnærming som et livsfasefenomen (Tyrrell & Kraftl, 2015). Det innebærer at alder har blitt brukt som en variabel for å forklare hendelser som oppstår underveis i livsløpet, og følgelig også menneskers flytte- og bostedsvalg (Tyrrell & Kraftl, 2015). I løpet av de siste to tiårene har imidlertid debatten om hvorvidt det er forklarende nok å se flytting som et livsfasefenomen vokst fram. Flere hevder at det ikke lenger er tilstrekkelig å betrakte flytting som en respons på overganger mellom bestemte livsfaser (Smith et al., 2015; Coulter et al., 2016), og argumenterer for et økt fokus på et helhetlig livsløpsperspektiv i forståelsen av menneskers flytteeatferd (Tyrrell & Kraftl, 2015; Hansen, 1997 i Frønes mfl., 1997). Med fokus på tidspunktet og konteksten ulike hendelser i livet skjer i, kan et livsløpsperspektiv gi bedre kunnskap om flytting og hvordan de er innebygd i sosiale strukturer og prosesser (Tyrrell & Kraftl, 2015). Også Sørli (2006) hevder at valg av bosted i stor grad hviler på forhold som utvikles underveis i livet. Ønsker om bosted og tilhørende motiver er ikke fenomener fast bestemt én gang for alle, men heller bevegelige begreper som formes på bakgrunn av ens sosiale bakgrunn, interesser og oppvekststed, og justeres underveis i livet. I dette bildet kan flytting forstås som en åpen prosess, uten en klar begynnelse og slutt, og valget om å flytte utgjør en av mange reiser i et livslangt identitetsprosjekt (Fosso, 2009). De ulike «reisedestinasjonene» utgjør øyeblikksbilder eller biografier, som senere blir til minner (Tyrrell & Kraftl, 2015). Selv om livsfaseperspektivet utgjør et nyttig rammeverk i flytteforståelsen og er derfor fortsatt grunnstammen i mye av flyttforskningen, kan man likevel ikke forstå en flyttehandling i sin helhet uten å erkjenne at livsfaser er ulike og må ses i lys av den enkeltes livsløp (Fosso, 2009; Tyrrell & Kraftl, 2015).

Del Casino (2009) og Hopkins og Pain (2007) deler oppfatningen om at ingen livsløp er like. Ifølge Del Casino (2009) kan det være vanskelig å sette konkrete ord på når en livsfase begynner og en annen tar slutt, og følgelig kan man argumentere for at livsløpet ikke er en lineær prosess der ulike livsfaser inntreffer til forhåndsbestemte tidspunkt uavhengig av tid og sted. For å illustrere at livsløpet kan betraktes som en dynamisk prosess, tegner Hockey og James (2003, i Hopkins & Pain, 2007) et bilde av livsløpet som ei elv som renner i uforutsigbare strømmer. Akkurat som elven, tar livet også uforutsette veier etterhvert som nye veivalg og muligheter oppstår, noe som forklarer hvorfor livsløpet er uforutsigbart. I tråd med dette, skriver Sørli (2006) at livsløpet formes som svar på fortløpende spørsmål om hva man vil, med hvem og på hvilket sted.

2.1.4 Alder

For å forstå livsløpet som dynamisk prosess argumenterer Hopkins & Pain (2007) for at alder må ses i et relasjonelt perspektiv. Det innebærer at alder er noe som produseres i relasjon til andre og samfunnet. I tillegg til å være en biologisk realitet, blir alder således også en sosial kategori. Hopkins og Pain (2007) bygger denne forståelsen om alder på et rammeverk bestående av tre begreper, inkludert livsløpet som dynamisk prosess. Begrepene intergenerasjonalitet og interseksjonalitet er de to siste. Intergenerasjonalitet dreier seg om relasjonene mellom generasjoner og hvordan de samhandler med hverandre. Menneskers liv er innvevd i relasjoner som går på tvers av generasjoner. Som et aspekt ved menneskers identitet, erkjenner man her at ens alder er påvirket av og produsert gjennom samhandling med mennesker i andre aldersgrupper, og er følgelig i konstant endring (Hopkins & Pain, 2007). Interseksjonalitet handler om forbindelsene som går på tvers av sosiale egenskaper, eksempelvis alder, kjønn og etnisitet. Måten alder leves ut og møtes på, vil variere i henhold til de ulike egenskapene som uttrykker sosial ulikhet. «The everyday experience of people belonging to particular age groups are diverse and heterogeneous» (Hopkins & Pain, 2007: 290). På bakgrunn av dette rammeverket vil overgangen fra en fase til den neste påvirkes av en rekke sosiale prosesser og lokale betingelser (og variere fra person til person), og må derfor ses i lys av hvor man er til hvilken tid (Del Casino, 2009). Tid og rom påvirker med andre ord måten mennesker tenker om og opplever alder og aldring, og den geografiske og sosiale konteksten de ulike livsfaseovergangene skjer i, blir viktig (Del Casino, 2009; Tyrrell & Kraftl, 2015).

Å se alder i et relasjonelt perspektiv som en sosial kategori utfordrer tradisjonelle tanker om hva alder er og forventninger til hva det vil si å være i en bestemt alder. Angående eldre, er det en aldersgruppe som lenge har blitt studert separert fra sin stedsbaserte kontekst. Særlig i vestlige samfunn har eldre gjerne blitt stereotypisert som en isolert gruppe bestående av økonomisk uavhengige, fysisk dårligere og sosialt ekskluderte mennesker. Konsekvensene av en slik generalisering av eldre er at det relasjonelle aspektet ved alder går tapt. Dette fordi det sosiale, økonomiske og kulturelle mangfoldet blant eldre og måten de lever sine liv på, inkludert varierte og ikke-lineære livsløp, gjemmes bort (Skinner et al., 2015; Hopkins & Pain, 2007). Hopkins & Pain (2007) advarte mot dette og mener eldre heller må ses som unike, relasjonelle vesener innenfor den konteksten de befinner seg i. I dette ligger erkjennelsen av at eldre er en uløselig del av bestemte miljø, det være seg i hjemmet, nabolaget, institusjonen eller samfunnet, som videre påvirker dem på flytende og dynamiske måter. Spørsmålet om hvem eldre er, utfordrer således stereotypiske antakelser assosiert med eldre som aldersgruppe (Hopkins & Pain, 2007).

Hva som er «passende» og «normalt» å gjøre i eldre alder, bestemmes gjerne av dominerende diskurser bestemt av «de andre» og baseres ofte på de synlige fysiske endringene som følger med aldringsprosessen. «Bodily characteristics are especially important in the definition of people as «old» by others» (Mowls et al., 2009 i Del Casino, 2009). Det betyr likevel ikke at eldre opplever seg selv og sin fysiske og sosiale kropp på samme måte uavhengig av tid og sted. Aldring er en sosial og romlig prosess som skjer i og på tvers av rom, og følgelig er det viktigere å spørre eldre hvordan de selv erfarer sin alder i relasjon til andre i det rommet hverdagslivet utspiller seg i. Hughmann (1999, i Del Casino, 2009) viser i sin studie at aldring ikke nødvendigvis er ensbetydende med dårlig helse. Selv om aldring er kulturelt identifisert som en svekkende prosess, lever likevel mange et friskt og sunt liv som eldre og aldrende. Å sette likhetstegn mellom eldre alder og dårlig helse er derfor ikke gunstig. Eldrebegrepet skjuler store variasjoner blant eldre og Eldres hverdagsliv. I tråd med dette oppfordrer Hopkins & Pain (2007) til å utforske alternative måter knyttet til det å være i en bestemt alder. Del Casino (2009) tenker i samme gate og mener det er viktig å være åpen for at noen tar motsatte og alternative valg etterhvert som man går over fra en fase til den neste. Når det gjelder eldre, sier han videre at alle blir gamle, men hva det betyr for hver enkelt avhenger av hvor de er og hva de gjør. Andre mennesker og sosiale nettverk er også en viktig faktor ettersom ingen eldes alene (Del Casino 2009). Min rapport omhandler eldre som flytter til et ruralt område. Derfor er

det relevant å se alder i et relasjonelt perspektiv samt stille spørsmål ved tradisjonelle forventninger knyttet til det å være i en bestemt alder.

2.2 Teori om ruralitet

Formålet med denne rapporten er å forstå hvorfor et utvalg eldre valgte å bosette seg i et ruralt område de ikke hadde tilknytning til fra før. Skal vi forstå informantenes bostedsvalg må vi først få klarhet i hva et ruralt område egentlig er. Med innsikt i det overordnede begrepet «ruralitet» kan vi komme et stykke på vei. Først i dette delkapitlet (2.2.1) vil jeg derfor gjøre rede for ruralitetsbegrepet, før jeg så retter søkelyset mot forståelsen av det rurale hverdagslivet (2.2.2).

2.2.1 Ruralitet

Rurale områder har blitt tilskrevet mange funksjoner og tilsvarende like mange betydninger. Følgelig er ruralitet et tvetydig og komplekst begrep (Woods, 2011). Når det er sagt, har ønsket om å finne en definisjon med sterk forklaringskraft likevel stått i fokus (Berg og Lysgård, 2004), og fra og med 1970-tallet og fram til i dag, har ruralitet blitt definert og redefinert flere ganger. Inspirert av den kulturelle vendingen og de samtidige postmoderne og post-strukturelle ideene på 1990-tallet, gikk man over fra å være opptatt av objektive og strukturelle tilnæringer til ruralitet som en sosial og kulturell konstruksjon. Ruralitet ble ikke lenger betraktet som en objektiv sannhet som ventet på å bli oppdaget, men heller noe som ble forstått og erfart på forskjellige måter av forskjellige mennesker. Med andre ord innebar dette fokusskiftet at man rettet blikket mot representasjonene, eller forestillingene, av det rurale. «(...) the ways in which individuals, and institutions, construct their own realities in order to make sense of the world» (Woods, 2011: 8-9). Ikke innholdet i området i seg selv. Når det er sagt, påpeker Berg og Lysgård (2004) at representasjoner er forankret i det materielle og følgelig kan ikke representasjoner ses som helt løsrevet fra det materielle.

Keith Halfacree (2006) utviklet en forståelse av ruralitet som bygger på oppfatningen om at rurale rom skapes gjennom representasjoner, praksiser og materialitet. Resultatet ble hans romlige tirade, hvor han viser til tre dimensjoner ved ruralt rom. Den første omtaler han som «rural localities» og dreier seg om spesiell romlig praksis som oftest er relatert til produksjon og konsumpsjon, derav romlig praksis på norsk. Den andre dimensjonen går under betegnelsen «formal representations of the rural» og er formelle representasjoner av det rurale formidlet av planleggere og politikere, og hvor det rurale tilegnes verdi som en «vare». Til sist sluttet tiraden med den tredje

dimensjonen; «everyday lives of the rural» (Halfacree, 2006). Gjennom mangfoldige og usammenhengende bilder relatert til det rurale livet, gir denne dimensjonen innblikk i det levde hverdagslivet på bygda og omfatter således individuelle og sosiale elementer som påvirker våre tolkninger og forhandlinger om det levde rurale hverdagslivet (Woods, 2011). I følge Halfacree, er den romlige tirade en strategi som fører de ulike aspektene ved ruralitet sammen, og understreker med det samspillet mellom det rurale, det materielle og praksisene som til sammen utgjør det rurale rom. De tre dimensjonene er altså gjensidig avhengig av hverandre og ingen av dem kan forstås separert fra de to andre (Berg og Lysgård, 2004). Selv om den formelle makten ligger i de formelle representasjonene av det rurale, som igjen vil forsøke å dominere det levde hverdagslivet og de romlige praksisene, kan det likevel ikke overgå det levde hverdagslivet. Til syvende og sist, er det menneskene som lever i rurale områder som skaper det rurale gjennom sine egne rutiner og forestillinger (Woods, 2011).

2.2.2 Det rurale hverdagslivet – «Livet på landet»

Hvordan hver enkelt opplever det rurale hverdagslivet hviler på måten den enkelte former sitt rurale liv gjennom hverdagslige rutiner, forestillinger og interaksjoner med andre (Woods, 2011). «Livet på landet» viser således ikke til én bestemt identitet og livsstil, men heller et mangfold av ulike rurale identiteter og livsstiler (Woods, 2011). Den sikreste kilden til innblikk i hvordan det rurale hverdagslivet faktisk er og oppleves, er følgelig gjennom menneskers egne fortellinger om sitt rurale liv. Disse fortellingene er verdifulle fordi de gir innsikt i situert kunnskap som er produsert av menneskers egne erfaringer og følgelig gir, mer enn noen andre representasjonsformer, forståelse av hva mennesker i rurale områder tenker om ruralitet (Woods, 2011).

Tradisjonelt har rurale samfunn blitt forbundet med stabilitet og struktur, og tanken om tilhørighet er limet som har holdt de sammen. Menneskers tilknytning til steder avhenger av hvorvidt man føler seg hjemme i det samfunnet de er en del av (Woods, 2011). På den ene siden, handler det dermed om å føle tilhørighet til et fellesskap som deler en kollektiv identitet med fokus på sosial interaksjon, deltakelse i felles arrangementer og tilgang på en hjelpende hånd. På den andre siden handler det om å føle tilhørighet til selve stedet på bakgrunn av dets fysiske miljø og bestemte territorielle uttrykk som «passer» ens egen identitet (Woods, 2011; Berg, 2016).

Det rurale som «idyll» har vært en dominerende representasjon av det rurale hverdagslivet og maler et harmonisk bilde av bygda preget av ro, stillhet og naturskjønne omgivelser (Woods, 2011). I forbindelse med denne rapporten er dette

relevant da informantene er tilflyttere som flyttet til et ruralt område etter ønske om en rural livsstil i rolige omgivelser nær naturen. Videre er det også relevant å trekke linjer til Mackenzie (1998, i Woods, 2011). Ifølge ham er tilhørighet til et samfunn, som konsekvens av at vår mobile verden forstyrrer forståelsen av rurale samfunn som stabile og homogene, noe som kan «oppnås». Flytting til rurale samfunn springer som regel ut av et ønske om muligheter for rekreasjon og en bestemt livsstil. Følgelig er flytterne bevisste i sitt bostedsvalg, noe som også samsvarer med populære diskurser om ruralitet og ønsket om å ta til seg en oppfattet rural livsstil (Woods, 2011). I tråd med dette, viser Halfacree (1994, i Woods, 2011) i sin studie av innflyttere i rurale samfunn i England at fortellingene innflytterne legger til grunn for sitt bostedsvalg bygger på bevisste valg og beskrives på en måte som gjenspeiler diskursen om «den rurale idyll». Motiver som å flytte nærmere naturen eller ønsket om å bo i rurale områder er følgelig viktige årsaker til flytting (Woods, 2011).

Representasjoner av bygda er relevant i forbindelse med flytting fordi det har betydning for hvor man velger å bosette seg, og viser følgelig til hvilken livsstil rurale mennesker identifiserer seg med. Innsikt i representasjoner kan på denne måten gi en forståelse av hvordan mennesker forstår og forklarer inntrykk og erfaringer som kommer ut av det sosiale og fysiske miljøet de lever i (Halfacree, 2006). Følgelig er det også relevant i denne konteksten. Som nevnt over, har bygda tradisjonelt blitt forbundet med «idyll». Det vil si, et sted man kan leve et sunt liv med lav puls i grønne og naturskjønne omgivelser. Å leve i tråd med naturen er et nøkkelement i mange tradisjonelle diskurser forbundet med ruralt liv, og identifiseres også som en egenskap tiltenkt «sanne» bygdefolk (Woods, 2011).

Som sosial konstruksjon er det rurale vanligvis forestilt i relasjon til en annen enhet (Woods, 2011). I forlengelsen av dette, er det relevant å se på dominerende representasjoner av by og bygd, da byen i denne rapporten er et sted som velges bort idet beslutningen om å flytte til bygda tas. Skal vi forstå hvorfor, må vi også forstå hva det er med byen og hvilke egenskaper ved den som gjør den til et mindre attraktivt bosted. Berg og Lysgård (2004) viser til to dominerende sett representasjoner av byen og bygda. På den ene siden oppfattes bygda som tradisjonell i motsetning til byen som moderne. Her er bygda et kjedelig sted hvor alle er like og den sosiale kontrollen står sterkt. Byen derimot, er spennende med et bredt vare- og tjenestetilbud og en mangfoldig befolkning (Berg og Lysgård, 2004). På den andre siden, snakker andre om den idylliske bygda som kontrast til den fæle byen. Dette bildet av bygda samsvarer med forståelsen av bygda som «idyll» beskrevet over. Motsatsen, den fæle byen,

representerer et liv i sosial isolasjon i stygge, bråkete og farlige omgivelser (Berg og Lysgård, 2004). Fordi byen viser til en livsstil flertallet av informantene identifiserer seg mot, kan man si at de ikke kjenner seg igjen i representasjonen av byen som moderne og bygda som tradisjonell. Byen er et sted de ikke føler seg «hjemme», noe som samsvarer med forståelsen av byen som fæl. Således har representasjonene av byen og bygda makt til å ekskludere. Dette må også ses i sammenheng med alder og livsløp, da hva som oppfattes som et attraktivt sted kan endre seg med alderen (Tyrrell & Kraft, 2015; Walford & Stockdale, 2015).

2.3 Oppsummering av teori

I dette kapitlet har jeg tatt for meg teoretiske perspektiver på flytting, alder og ruralitet. I delkapittel 2.1 tok jeg for meg flytting som fenomen og ulike motiver som ligger bak et flytte- og bostedsvalg. Livsstil og betydningen av å se flytting i et livsløpsperspektiv var sentralt her. Det ble også gjort rede for alder sett i et relasjonelt perspektiv som en sosial kategori. Basert på Halfacrees romlige tirade, gjorde jeg i delkapittel 2.2. rede for ruralitetsbegrepet og forståelsen av det rurale hverdagslivet. Representasjoner av by og bygd ble også presentert. I kapittel 4 vil disse bli brukt til å belyse spørsmålet om hvorfor eldre flytter til Frosta og hvorvidt Frosta svarer til informantenes forventninger om bygda som sted å bo. Fordi rapporten omhandler eldre, har jeg lagt vekt på eldre og Eldres flyttemotiver.

3. Metode

For å belyse problemstillingen i et forskningsprosjekt er det viktig å anvende en metode som reflekterer hva en ønsker å finne ut (Tjora, 2017). I lys av et livsløpsperspektiv, ønsker jeg i min rapport å forstå hvorfor et utvalg eldre valgte å flytte til Frosta. På bakgrunn av dette, falt valget på en kvalitativ forskningsmetode. Den kvalitative forskningsprosessen foregår i flere steg, som også utgjør prosjektets design. Et forskningsdesign er et resultat av en rekke avgjørelser tatt av forskeren og beskriver således hvordan forskeren tenker å gjennomføre et prosjekt (Clifford & Valentine, 2007). I dette kapitlet tar jeg for meg det kvalitative forskningsintervjuet som metode og argumenterer for hvorfor det er en relevant tilnæringsmetode i mitt prosjekt (3.1). Videre går jeg nærmere inn på de ulike stegene i forskningsprosessen, hvor jeg først tar for meg forarbeidet. Utvalg av informanter og utforming av intervjuguide er sentrale tema her (3.2). Deretter gjør jeg rede for selve intervjusituasjonen i delkapittel 3.3, før jeg så tar for meg etterarbeidet med transkribering og koding i delkapittel 3.4. Avslutningsvis vil jeg trekke frem etiske forhold det er viktig å reflektere over i forbindelse med et forskningsprosjekt (3.5). Underveis vil kapitlet inneholde egne refleksjoner knyttet til selve forskningsprosessen.

3.1 Det kvalitative forskningsintervjuet

Som vist i kapittel 2.1, sier alle flyttevalg noe om mennesker og deres forhold til steder (Berg, 2016). Formålet med denne rapporten er, som nevnt over, å få innblikk i hvorfor et utvalg eldre valgte å bosette seg på Frosta. Jeg er interessert i informantenes fortellinger og opplevelser knyttet til flytteprosesser og bostedsvalg i et tidligere levd liv og hvilken betydning disse har med tanke på valg av nåværende bosted. Kvalitative intervju som metode ble derfor et naturlig og gunstig valg. Ifølge Thagaard (2013) er intervju en metode som gir fylldig informasjon om hvordan mennesker opplever sin livssituasjon. Forskeren får mulighet til å stille spørsmål som går mer i dybden og som dermed krever reflekterende svar rundt egne tanker om det aktuelle forskningstemaet (Tjora, 2017). I dette tilfelle, flytting til et ruralt område. Følgelig gjenspeiler fortellingene hendelser i informantenes liv og farges av den forståelsen de har av sine opplevelser. Slik vil kvalitative intervju danne et godt grunnlag for innsikt i personers erfaringer, tanker og følelser rundt egne flytte- og bostedsvalg.

På bakgrunn av det kvalitative intervjuets egenart valgte jeg mer konkret å gjennomføre intervjuene i form av dybdeintervju (Tjora, 2017). I en slik intervjusituasjon møtes forsker og informant ansikt til ansikt for en relativt fri samtale om det aktuelle forskningstemaet. Med egne ord får informanten mulighet til å fortelle fritt og utdypende om hendelser og erfaringer som følge av åpne spørsmål fra forskerens side. Dette er gunstig dersom en ønsker innblikk i informantenes meninger, holdninger og erfaringer relatert til det aktuelle forskningstemaet. Videre gir slike spørsmål også rom for avsporing fra informanten sin side, noe som igjen kan åpne nye dører for forskeren med tanke på relevante tema for undersøkelsen som på forhånd ikke var inkludert (Tjora, 2017; Longhurst, 2007).

3.2 Forarbeid

For at et kvalitativt intervju skal la seg gjennomføre må det ligge et godt forarbeid til grunn. Hva dette innebærer, vil være tema i dette delkapitlet.

3.2.1 Utvalg av informanter

Hvem studien skal omfatte må reflektere det en søker svar på samt metoden en har valgt å benytte seg av. Ved kvalitative intervju får en tilgang til utdypet og reflektert informasjon fra informantene. Å velge informanter som har kjennetegn og egenskaper til felles som er strategisk i henhold til problemstillingen og som følgelig er i stand til å uttale seg på en reflektert måte om det aktuelle tema, er dermed et kriterium. En slik utvalgsstrategi går under betegnelsen strategisk utvalg (Thagaard, 2013; Longhurst, 2007). Å utføre dybdeintervju med et lite antall «riktige» mennesker vil, ifølge Dunn (2016), være viktig for innsikten man får i det aktuelle forskningstemaet. Kvalitative tilnærminger fremhever forståelse fremfor forklaring og innsikt fremfor oversikt. Å avgrense utvalget til et hensiktsmessig antall vil dermed være av stor betydning for datamaterialet forskeren sitter igjen med og den videre analysen (Thagaard, 2013). Formålet med dette prosjektet er å få innsikt i og forståelse for eldre tilflytteres valg om å flytte til bygda. Ved å fokusere på eldre som kom flyttende til bygda i pensjonsalderen samt utelukke tilflyttere i andre aldersgrupper, avgrenset jeg utvalget i stor grad. For å snevre inn utvalget ytterligere, søkte jeg informanter som opprinnelig ikke kom fra Frosta. Slik ble også tilbakeflyttere ekskludert fra prosjektet. Ifølge Tjora (2017) vil en slik avgrensning gi et mer konsist datamateriale, da det vil gi mer data om lignende fenomener eller erfaringer, og i denne konteksten eldres flytte- og bostedshistorie samt motiver for å flytte til Frosta.

Min døråpner til informantene var varaordfører i Frosta kommune. Via telefon forklarte jeg formålet med prosjektet mitt og hvem jeg ønsket å komme i kontakt med. Jeg ble videre henvist til en ansatt ved kommunehuset, som så hjalp meg å finne et utvalg informanter som falt innenfor den kategorien jeg søkte etter. Med flere navn på blokka kunne endelig rekrutteringsprosessen starte. I stedet for å komme i kontakt med informantene ved hjelp av brev eller e-post valgte jeg av tidsmessige årsaker å ta kontakt per telefon. Å få en uventet telefon angående deltakelse i et intervju kan virke skremmende for mange. Derfor forsøkte jeg først å komme i kontakt med informantene via SMS. Da flere ikke svarte, valgte jeg til slutt å ringe. Selv om de fleste var positive til prosjektet og sa seg villig til å stille til intervju, var det likevel noen som ikke hadde tid eller var interessert.

Tjora (2017) poengterer at rekrutteringsprosessen ofte kan være vanskelig og by på utfordringer. I mitt tilfelle var det, som nevnt, flere som ikke hadde anledning eller var interessert og takket nei til å stille til intervju. Jeg fikk også kjenne på utfordringen med å finne akkurat de informantene en søker til et forskningsprosjekt. I en rosa sky svevende på en blå himmel, håpet jeg å finne det perfekte «byekteparet» som hadde tilbrakt store deler av livet i byen og som nå, etter at arbeidskarrieren var over, søkte det «gode liv» på bygda. Det ble derimot med ønskedrømmen. Frosta er ei lita bygd med relativt få innbyggere. Å finne informanter som falt innenfor den kategorien jeg var på utkikk etter ble vanskelig. Resultatet ble at jeg fant en blanding informanter med en variert flytthistorie med bosteder både i bygd og by. Som nevnt i delkapittel 1.2, valgte jeg på bakgrunn av dette å rette et større fokus på livsløpet og hva ulike erfaringer av bosted har å si for hvor en bosetter seg senere i livet.

På leting etter flere informanter, tok jeg kontakt med venner og bekjente som så ga meg tips om flere aktuelle kandidater. Ballen vokste og rullet videre, og utvalget jeg satt igjen med til slutt var følgelig et resultat av et strategisk utvalg ved at deltakerne representerte egenskaper som svarte til prosjektets formål. Fordi fremgangsmåten også baserte seg på at de strategiske deltakerne var tilgjengelige, kan det også delvis ses som et tilgjengelighetsutvalg (Thagaard, 2013).

Hvor mange informanter det trengs for å belyse problemstillingen varierer for hvert enkelt prosjekt og dets omfang. Dybdeintervju som metode innebærer en tidkrevende analyse, noe som følgelig setter begrensninger for størrelsen på utvalget. En annen uformell regel er at man avslutter idet man opplever såkalt «metningspunkt». Det vil si, at forskeren fortsetter å samle inn data så lenge det kommer frem ny informasjon

(Tjora, 2017). Når det ikke kommer frem flere momenter som synes å gi ytterligere forståelse av de fenomenene en studerer, er utvalget stort nok (Thagaard, 2013). Thagaard (2013) påpeker imidlertid at «metningspunkt» som begrep, i og for seg er upresist. Likevel gir det rom for at forskeren selv kan ta beslutninger om utvalgets størrelse underveis i forskningsprosessen. Mitt tema er relativt begrenset og følgelig kunne jeg si meg fornøyd da jeg til slutt endte opp med 7 intervjuer. Utvalget besto av 3 menn og 4 kvinner i aldersspennet 61 – 78 år, heriblant et ektepar og et samboerpar. 7 informanter er forholdsvis få informanter. Det til tross, fikk jeg inntrykk av at det samme mønsteret gjentok seg i mye av datamaterialet og det kom ikke frem nye momenter enn det jeg allerede hadde kjennskap til.

Tabell 1: Oversikt over informantene

Informant	Bakgrunn
Astrid, starten av 70-årene	Gift. Flyttet til Frosta for 10 år siden, og var på det tidspunktet uføretrygdet.
Einar, midt i 70-årene	Gift. Flytte til Frosta for 10 år siden, og var på det tidspunktet uføretrygdet.
Liv, midt i 60-årene	Samboer. Flyttet til Frosta for 3 år siden, og var på det tidspunktet uføretrygdet.
Kristian, midt i 60-årene	Samboer. Flyttet til Frosta for 3 år siden, og var på det tidspunktet uføretrygdet.
Marie, midt i 60-årene	Enke. Flytte til Frosta for et halvt år siden, og var på det tidspunktet pensjonist.
Irene, starten av 60-årene	Enslig. Flyttet til Frosta for 6 år siden, og var på det tidspunktet uføretrygdet.
Øyvind, slutten av 70-årene	Gift. Flyttet til Frosta for 14 år siden, og var på det tidspunktet førtidspensjonist.

I ettertid kan man spørre seg hva informantene som takket nei til å delta og potensielle informanter jeg ikke har intervjuet, kunne ha tilført prosjektet. Som Tjora (2017) påpeker, er det et problem at man ikke har kontroll over hva personer som ikke deltok i undersøkelsen ville ha sagt i intervjuene, og man kan få en følelse av å ha mistet noe. Kunne de ha brakt fram aspekter det kunne vært interessant å inkludere i rapporten? Underveis i transkriberingen følte jeg likevel at jeg hadde tilstrekkelig datamateriale og så derfor ingen grunn til å gjennomføre flere intervju.

3.2.2. Intervjuguide

Det kvalitative dybdeintervjuet bygger på idealet om den gode dialogen i form av en fri og uformell samtale (Tjora, 2017). For å skape en samtale med god flyt som tar opp samtlige tema forskeren ønsker å belyse på en strukturert måte, fremhever Tjora (2017) intervjuguide som et godt hjelpemiddel. I form av en liste med nøkkelord og spørsmål, er hensikten med en intervjuguide å lede forskeren gjennom intervjuet slik at samtlige tema som er relevant i henhold til problemstillingen belyses i tilstrekkelig grad (Dunn, 2016). Måten en intervjuguide er strukturert på vil imidlertid variere med type intervju, ønsket data, samt hva forskeren selv foretrekker. I forbindelse med dybdeintervju er det vanlig å anvende en semistrukturert intervjuguide. En slik guide inneholder noen hovedtema med tilhørende oppfølgingsspørsmål som til en viss grad legger føringer for intervjuets struktur. På samme tid er det rom for at informanten går utenfor tema og intervjueren har muligheter til å følge opp eventuelle tema han/hun bringer på banen (Dunn, 2016; Longhurst, 2007). Fordi jeg ønsket at intervjuet skulle forløpe seg som en samtale hvor informantene fortalte fritt om seg selv, sin bakgrunn og flytthehistorie, anså jeg det som en fordel å basere mine intervju på en slik intervjuguide (se vedlegg 2). Selv har jeg relativt lite erfaring med gjennomføring av intervju. Derfor ville en intervjuguide gi meg større trygghet i rollen som intervjuer. Slik kunne jeg også kontrollere at samtlige tema relevant for problemstillinga ble belyst.

Intervjuguiden ble delt inn i tre deler. I følge Longhurst (2007), er det vanlig å begynne med spørsmål informantene føler seg komfortabel med å besvare. Mer konkret innebærer dette enkle spørsmål som ikke krever refleksjon (Tjora, 2007). Ifølge Tjora (2007), vil slike spørsmål gi en god start samt legge grunnlaget for en god relasjon til informantene. Første del besto følgelig av generelle oppvarmingsspørsmål om informantens bakgrunn og tilknytning til Frosta. Videre fulgte det Tjora (2017) omtaler som intervjuets kjerne. Her ble informantene stilt overfor åpne og, til en viss grad,

konkrete spørsmål som inviterte de til å reflektere over sin egen flyttehistorie. Thagaard (2013) påpeker at en konkret tilnærming er avgjørende når en ønsker at informantene skal fortelle om tidligere erfaringer. Sentrale tema her var hvorvidt oppveksten har hatt betydning for informantens valg av bosted senere i livet og på hvilken måte synet på hva som er et attraktivt sted å bo har endra seg underveis. Fortellinger om hverdagslivet i bygd og by var derfor også sentrale her. Å knytte spørsmål om tidligere erfaringer til konkrete hendelser som flytting kan gjøre det enklere for informantene å huske. Likevel er det viktig å være bevisst at informantene ikke nødvendigvis husker hva de tenkte og hvilke følelser de hadde rundt eventuelle flyttevalg. Måten de beskriver disse hendelsene på kan dermed være farget av den forståelsen de har tilegnet seg senere i livet, og fortiden vurderes i lys av nåtidens erfaringer (Thagaard, 2013). Jeg ønsket også innsikt i hvordan informantene opplever Frosta som bosted og hvorfor dette er deres «sted» akkurat nå. Til slutt avrundet jeg med å spørre informantene om det var noe de ønsket å tilføye utover det vi til da hadde snakket om eller om det var andre tema de ønsket å fortelle om. Intervjuren og informantene er to personer som i utgangspunktet ikke kjenner hverandre og som naturlig nok ikke ville ha hatt en så personlig samtale i en annen kontekst. Å avrunde en intervjusituasjon på denne måten vil, ifølge Tjora (2017), normalisere situasjonen og bringe informantene ut av den reflekterende situasjonen.

3.3 Intervjusituasjonen

Forutsetningen for å lykkes med et intervju avhenger av tillitsforholdet mellom intervjuer og informant og den gode dialogen (Tjora, 2017). Hvor intervjuet finner sted vil følgelig ha betydning for hvorvidt informantene føler seg trygge til å åpne seg og dele refleksjoner om de temaene intervjueren ønsker kunnskap om (Thagaard, 2013). I følge Longhurst (2007), er målet at informantene skal føle seg komfortable i rommet intervjuet finner sted. Å la informantene være med å sette rammene for intervjusituasjonen ved å bestemme sted kan derfor være en fordel (Thagaard, 2013). Slik gikk det til at tre av intervjuene ble holdt hjemme hos informantene selv, mens de to resterende fant sted på en kafé informantene selv pekte ut. På kafé kan mye støy og andre mennesker virke forstyrrende, både på informant og intervjueren selv. Dersom intervjuet krever sensitiv informasjon fra informantene, kan også det påvirke informantene i den forstand at han/hun holder tilbake informasjon. Jeg opplevde imidlertid ikke dette som et problem under mine intervju som fant sted på kafé. Som nevnt i 3.2.1, gjennomførte jeg 7 intervjuer, inkludert et samboerpar og et ektepar. I intervjusituasjonen valgte jeg å intervju begge parter i samme intervju. Samtidig som

hver av de kunne gi uttrykk for egne refleksjoner og tanker rundt tema, kunne de også reflektere og spille på hverandre, noe jeg så som er fordel. Ifølge Bjørholt og Farstad (2014) vil det å intervju par sammen gi rikere og mer utfyllende informasjon fordi intervjusituasjonen skaper et felles reflekterende rom. Informantene kan utfylle og bekrefte det den andre parten sier. I tillegg kan det også føre uenigheter fram i lyset. Det gir også flere praktiske fordeler med tanke på gjennomføringen av selve intervjuet, noe som er både tid- og pengebesparende (Bjørholt & Farstad, 2014). Samtlige intervju hadde varighet mellom 40 og 75 minutter.

Som uerfaren intervjuer så jeg det som en fordel å ta opp intervjuet på lydopptak. Dette ble avklart med informantene i forkant av intervjuet, både muntlig og ved hjelp av informasjonsskriv (se vedlegg 1) med tilhørende samtykkeerklæring. Dette er viktig med tanke på tillitsforholdet mellom informant og forsker (Tjora, 2017), noe jeg vil komme tilbake til når jeg drøfter forskningsetiske sider ved min studie (3.5). Ifølge Thagaard (2013) kan noen informanter holde tilbake informasjon når intervjuet tas opp. Dersom lydopptaket går utover relasjonen mellom informant og forsker er det nødvendig å slå av opptakeren (Tjora, 2017). Informantene mine så ikke dette som et problem og virket heller ikke å la seg påvirke av det. Det er imidlertid noe jeg ikke kan si for sikkert.

Fordelen med lydopptak er at alt som sies blir bevart (Thagaard, 2013). Når fokuset ikke er å ta gode notater forsterkes forskerens tilstedeværelse og evne som kritisk lytter (Dunn, 2016). Slik ble det mulig for meg å konsentrere meg om informanten samtidig som jeg fikk bedre tid til å tenke ut oppfølgingsspørsmål. Dunn (2016) mener dette er viktig skal intervjuet forløpe seg som en naturlig samtale med god flyt. Min evne til å oppnå dette og å følge opp det informanten fortalte bar imidlertid preg av min manglende erfaring som intervjuer. Å stille spørsmål, lytte, reflektere over det informanten fortalte og samtidig tenke ut oppfølgingsspørsmål, opplevde jeg som vanskelig. Da jeg transkriberte kom jeg over flere tilfeller det kunne vært naturlig å følge opp og grave ut mer informasjon. På bakgrunn av dette, kan det være at jeg gikk glipp av informasjon som kunne vært relevant for rapporten. Når det er sagt, er det risikosport å basere seg helt og holdent på lydopptak (Tjora, 2017). I tilfelle tekniske problemer hadde jeg derfor med penn og papir.

Thagaard (2013) skriver at kvaliteten på et intervju beror på forskerens bakgrunnskunnskap. Selv om jeg hadde lest meg opp på relevant teori og tidligere relevant empirisk forskning på forhånd, kunne jeg likevel ha satt meg dypere inn i tema

og således fått et bedre resultat. I og med at intervjurollen var relativt ny for meg burde jeg også ha reflektert mer over hva en slik situasjon krever av meg som intervjuer og hva jeg burde ha vært bevisst på. Et eksempel er betydningen av pauser. I følge Thagaard (2013) må informanten få anledning til å fremme sine synspunkter og ikke avbrytes av forskeren. Å gi informanten rom til å tenke har betydning for hans/hennes resonnement. Blir han/hun avbrutt av forskeren kan det virke forstyrrende og videre gå utover datamaterialet. I intervjusituasjonen ble jeg lett satt ut av at det ble stille og tok meg selv flere ganger i å komme informanten i forkjøpet ved å stille nytt spørsmål idet han/hun skulle til å fortelle videre. For hvert intervju ble jeg dermed mer obs på å ha is i magen og faktisk la det være stille et lite øyeblikk før jeg eventuelt stilte neste spørsmål.

3.4 Etterarbeid og analyse

I dette delkapitlet vil jeg gjøre rede for hvordan datamaterialet ble behandlet etter at feltarbeidet var gjennomført.

3.4.1 Transkribering og koding

I etterkant av intervjuet sitter man igjen med en mengde data som kan være uoversiktlig og kaotisk. Skal datamaterialet la seg analysere må det derfor bearbeides og systematiseres (Dunn, 2016). Orden i kaoset kan oppnås ved å først transkribere lydopptakene til tekst. Dette er en tidkrevende prosess, men som på samme tid gir forskeren nært kjennskap til datamaterialet. Slik blir transkriberingen også en del av selve analysen (Dunn, 2016). Som nevnt i 3.2.1, gjennomførte jeg sju intervju, men hvor to av de var med par. Tilsammen satt jeg derfor igjen med fem lydopptak. De fem lydopptakene ble så transkribert. En utfordring i transkriberingsprosessen er at lydopptak ikke fanger opp det muntlige språket og ikke-hørbare hendelser som informantens kroppsspråk og toneleie samt stemningen underveis i intervjuet. Med muntlig språk menes eksempelvis dialektord som kan være beskrivende for en situasjon. Dette er viktig informasjon som dermed kan gå tapt i transkriberingen (Dunn, 2016). Det skriftlige språket i transkripsjonsteksten må derfor være så lik intervjuet som mulig og detaljer som beskriver settingen informanten forteller i, eksempelvis tenkepauser, latter og kroppsspråk, er av stor betydning (Tjora, 2017). Longhurst (2007) argumenterer for å transkribere lydopptakene så fort som mulig etter gjennomføringen av et intervju, da det å høre lydopptak mens de fortsatt er ferske vil gjøre transkriberingen mye lettere. Av tidsmessige årsaker og uvitenhet om transkriberingsprosessens betydning i et forskningsprosjekt, transkriberte jeg samtlige

intervju etter at feltarbeidet var gjennomført. Dersom jeg hadde transkribert intervjuene underveis i feltarbeidet kunne jeg fått bedre oversikt over hvilke data jeg faktisk var ute etter, tilpasse og bearbeide intervjuguiden og dermed være bedre forberedt til neste intervju.

Det transkriberte datamaterialet ble videre kodet. Koding er en tilbakevendende prosess hvor avsnitt eller utsnitt i datamaterialet tilegnes beskrivelser som har til hensikt å si noe om innholdet i teksten (Cope, 2016; Tjora, 2017). Ved å skille ut sentrale temaer på denne måten er koding en fin måte å få oversikt over samt finne essensen i det transkriberte datamaterialet (Cope, 2016). På bakgrunn av dette valgte jeg først å tilnærme meg datamaterialet gjennom en temasentrert analyse (Thagaard, 2013). Thagaard (2013) forklarer at en temasentrert tilnærming gjør det mulig å gå i dybden og sammenligne informasjon fra alle informantene om hvert tema, noe som vil gi en dypere forståelse av datamaterialet. Jeg valgte å dele datamaterialet inn i to hovedtemaer med fokus på alder og livsstil, som så ble delt inn følgende undertema; bakgrunn, tidligere flytte- og bostedshistorie, hvorfor de flyttet til Frosta og hvordan de opplever Frosta som bosted. Cope (2016) betegner dette som deskriptive koder, da de reflekterer tema som er synlige på overflaten.

I vurderingen av hvordan datamaterialet skal analyseres er det også viktig å ta stilling til hvordan resultatene skal fremstilles. En kritikk mot temasentrerte tilnærminger er at sammenligningen av informasjonen fra informantene tas ut av sin opprinnelige sammenheng, noe som igjen går utover det helhetlige perspektivet (Thagaard, 2013). I tillegg til en temasentrert analyse valgte jeg derfor også å benytte meg av en personsentrert analytisk tilnærming hvor fokuset rettes mot personene (Thagaard, 2013). I kapittel fire presenterer jeg analysen og resultatene gjennom gjenfortellinger og sitater fra informantene.

3.5 Forskerrollen og forskningsetiske betraktninger

Kvalitative studier forutsetter nærhet til de eller det det forskes på. Dermed hviler det et stort ansvar på forskeren og måten han/hun går frem på. Å etablere en tillitsfull relasjon til informantene utgjør selve fundamentet i et vellykket prosjekt. Dette medfører etiske forpliktelser forskeren må ta hensyn til dersom informanten skal føle seg trygg og ivaretatt på en respektfull måte. Å speile seg selv i de valgene en tar og stille seg kritisk til sin egen situasjon, blir dermed viktig. I det følgende vil jeg gå inn på forskerrollen og etiske aspekter en forskerprosess forutsetter.

3.5.1 Refleksivitet

Kvalitativ forskning er en dynamisk og pågående prosess som til slutt ender i en avsluttende tolkning. Veien fram til den endelige tolkningen har betydning for forskningens kvalitet og troverdighet, og må derfor stilles spørsmål ved (Tjora, 2017). Ifølge Tjora (2017) vil vår egen forforståelse og våre egenskaper legge føringer for hvordan forskningsprosjektet utvikler seg fra start til slutt. Hvilke valg jeg tar underveis beror med andre ord på meg som person, mine interesser og kunnskaper. Dette vil videre påvirke forskningsprosessens retning og resultat (Thagaard, 2013). Å være bevisst og til enhver tid kritisk vurdere egen forskningsprosess og hvordan andre påvirkes av de valg en gjør som forsker, er dermed viktig (Dowling, 2016).

Møtet mellom forsker og informant er en sosial betinget situasjon hvor man får tilgang til subjektiv informasjon fra informantens side. Det vil si, refleksjoner om informantens holdninger, meninger og erfaringer. Hva som kommer ut av en slik intersubjektiv situasjon beror på den gode dialogen (Tjora, 2017). Hvem jeg er og min identitet er med på å forme samtalen jeg har med informanten og mine egenskaper vil ha betydning for hva som blir sagt i intervjuet, enten om jeg vil det, eller ikke. I stedet for å fornekte min sosiale posisjon og gå inn i intervjusituasjon uavhengig av den, må jeg erkjenne og bevisst vurdere hvordan mitt nærvær og involvering påvirker de sosiale relasjonene (Dowling, 2016). I møte med informanter vil man alltid bære med seg sin egen «ryggsekk» fylt med forforståelse og kunnskap om tema, og fullstendig objektivitet blir nærmest umulig å oppnå (Tjora, 2017). Derfor er det viktig å være kritisk til seg selv og reflektere over hvordan ens væremåte vil påvirke den sosiale situasjonen man er i.

En måte å gjøre dette på er, ifølge Dowling (2016), å vurdere hvorvidt man er en «insider» eller «outsider» i forhold til informantene. Å være på innsiden betyr at forskeren har flere av de samme karakteristikkene som informantene. Informasjonen som samles inn og den videre tolkningen vil følgelig være mer troverdig ettersom forskeren i stor grad forstår hva informantene sier. Som «frosting» er jeg i dette tilfelle en «insider» og kan derfor relatere meg til det informantene forteller om Frosta og Frosta som bosted. Motsatt, vil en utenforstående skille seg ut fra informantene, og fordi en ikke deler det samme perspektivet på verden som dem og deres erfaringer, vil tolkningene være mindre pålitelig. Å stå på utsiden kan likevel ha sine fordeler. Blant annet kan informantene bedre forklare hendelser, omstendigheter og følelser overfor forskeren. I forhold til mine informanter blir jeg en «outsider» på bakgrunn av

min alder og mine tidligere erfaringer relatert til flytting og bosted. Når det er sagt, påpeker Dowling (2016) imidlertid at man aldri står enten på innsiden eller på utsiden. Alle har vi flere roller og deler dermed flere likheter og ulikheter med informantene.

3.5.2 Maktforhold

Makt eksisterer i alle sosiale relasjoner og maktdimensjonen kan derfor ikke fjernes fra forskning. Imidlertid kan man erkjenne og håndtere maktforholdet som oppstår i møtet mellom forsker og informant ved å være bevisst og kontinuerlig reflektere over forskningsprosessen og sin rolle som forsker, jf. kritisk refleksivitet beskrevet i 3.5.1 (Dowling, 2016).

I en intervjusituasjon er forskeren og informanten i sosial interaksjon med hverandre. Hvilken posisjon de har i forhold til hverandre, vil medføre at den ene besitter mer makt enn den andre (Thagaard, 2013). Kvale og Brinkmann (2009 i Thagaard, 2013) viser hvordan det kvalitative intervjuet preges av en asymmetrisk relasjon ved at det er store forskjeller i forskerens sosiale posisjon og de det forskes på (Dowling, 2016), da på to ulike måter. På den ene siden, har forskeren mer makt enn informanten i og med at det er han/hun som velger kvalitativ forskning som metode og videre planlegger intervjuet, definerer intervjusituasjonen og driver intervjuet framover. Ved å legge premissene for intervjuet oppstår det en situasjon hvor forskeren kan dra nytte av informanten. Den asymmetriske situasjonen forsterkes ved at informanten er forpliktet til å svare åpent og utdypende på spørsmål som forskeren senere benytter seg av til sitt forskningsformål (Thagaard, 2013). Situasjonen preges av ensidig fortrolighet fordi forskeren selv ikke utsettes for den andres spørsmål på tilsvarende måte. Denne forståelsen av et asymmetrisk maktforhold faller under det Dowling (2016) betegner som "potensielt utnyttende".

På den andre siden, er det informanten som har kontroll over den kunnskapen han/hun formidler om seg selv samt ønsker å fortelle forskeren (Thagaard, 2013). De det forskes på er i en posisjon som har innflytelse på forskeren (Dowling, 2016). Dowling (2016) viser også hvordan forholdet mellom forsker og den det forskes på kan preges av gjensidighet. Dette ved at de besitter sammenlignbare sosiale stillinger og står på relativt lik linje. Fordelene og ulempene ved å delta i forskningen er like for dem begge. Om ikke helt fraværende, er maktforskjellene i dette forholdet minimale sammenlignet med det asymmetriske maktforholdet (Dowling, 2016). I forhold til egen undersøkelse, bar mine intervju preg av en relativt gjensidig relasjon. Aldersforskjellen og min posisjon som ung student kan tenkes å ha gjort

intervjusituasjonen mindre formell, noe som igjen kan ha hatt innvirkninger på informantenes refleksjoner.

3.5.3 Informert samtykke og konfidensialitet

I en kvalitativ forskningsprosess trenger forskeren seg «brått og brutalt» inn i andre menneskers personlige rom. I det nære møtet mellom forsker og informant reiser det seg dermed en rekke etiske spørsmål forskeren må ta hensyn til (Tjora, 2017). Forskningsetikk handler om ansvaret og forpliktelsene som hviler på forskeren overfor informanten som deltar (Dowling, 2016). Det primære ansvaret er at informanten ikke skal komme til skade, verken fysisk eller psykisk. Følgelig er det viktig at forskeren reflektere over om eventuelle følsomme temaer kan medføre skade eller ubehag overfor informanten (Tjora, 2017). I tråd med Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora (NESH), er det også et krav å sikre informantenes frie samtykke. Det vil si at informantene skal være innforstått med hva det innebærer å delta i forskningsprosjektet og videre akseptere dette (NESH, 2016). I et informasjonsskriv (vedlegg 1) med tilhørende samtykkeerklæring informantene fikk i forkant av intervjuet, ble det gjort rede for hensikten med prosjektet, hvilken type data jeg var ute etter samt hvordan de ville bli behandlet i ettertid. At det var kun jeg som hadde tilgang til lydopptakene og at de senere ville bli slettet ved prosjektets slutt, ble også tydeliggjort her. For å kunne innhente personopplysninger søkte jeg i forkant av prosjektet til Norsk senter for forskningsdata.

Å bevare informantens personvern blir et viktig forskningsetisk aspekt idet intervju om personer og personlige opplysninger offentliggjøres. Mer konkret, innebærer dette at informanten ikke skal kunne identifiseres som følge av offentliggjorte personopplysninger. Dette kan gjøres ved å behandle informantens personopplysninger konfidensielt. For å sikre at informanten ikke identifiseres av andre i den publiserte teksten kan de anonymiseres ved hjelp av fiktive navn, samt ved at forskeren utelukker identifiserbare karakteristikk (Dowling, 2016) uten at det går på bekostning av formidlingen av forskningsresultatene (Tjora 2017). Sjansen for å bli gjenkjent er, som Dowling (2016) påpeker, likevel til stede og det kan være vanskelig å sikre fullstendig konfidensialitet, spesielt hvis forskningen konsentrerer seg om et lite og særpreget utvalg. I og med at Frosta er et relativt lite sted med få innbyggere, ble informantene informert om dette i informasjonsskrivet. Jeg opplyste i informasjonsskrivet at jeg ville gi de fiktive navn, men forklarte at det var frivillig å delta, og at de til enhver tid kunne trekke seg fra prosjektet uten videre konsekvenser.

3.6 Forskningens kvalitet

Å være objektiv i et kvalitativt forskningsprosjekt er utfordrende. Kvalitativ forskning er basert på en fortolkende tradisjon, og forskerens forkunnskaper og interesse for tema vil alltid sette sitt preg på forskningsprosessen og resultatet (Tjora, 2017). Fullstendig objektivitet er følgelig ikke mulig å oppnå, og det er derfor nødvendig at man reflekterer over og gjør rede for hvordan ens egen posisjon og interesser for tema kan påvirke forskningen (Tjora, 2017). I den forbindelse argumenterer Tjora (2017) for transparens som et viktig krav ved fremstillingen av forskningsprosjektet. Transparens handler om å gjøre forskningsprosessen «gjennomsiktig» for leserne. Hensikten er at de skal få god innsikt i hvordan forskningsprosjektet ble gjennomført, hvilke valg som ble tatt underveis, hvilke teorier som ble brukt samt eventuelle hindringer som oppsto (Tjora, 2017). Slik kan de ta stilling til forskningens kvalitet. Tjora (2017) knytter transparens til selve formidlingen av forskning, men forklarer også at det betraktes som et middel til pålitelighet.

Pålitelighet handler om valgene som tas underveis, mens transparens viser hvor godt disse valgene formidles i forskningsrapporteringen (Tjora, 2017). For å styrke påliteligheten er det viktig å fortelle om forhold internt i forskningen. Det vil si valg tatt med tanke på rekruttering av informanter, relasjonen mellom forsker og informant, hvilken informasjon man fikk ut av datagenereringen og på hvilken måte ens egen posisjon, kunnskap og interesse kan ha påvirket resultatet (Tjora, 2017). Ifølge Tjora (2017), kan påliteligheten forsterkes ved å legge fram direkte sitater. Dette fordi informantens «stemme» gjøres synlig for leserne. I tråd med prinsippet om transparens og pålitelighet, har jeg i dette kapitlet gjort rede for valg av metode (3.1), hvordan forarbeidet gikk for seg med rekruttering av informanter og utforming av intervjuguide (3.2), gjennomføringen av intervjuene (3.3) samt hvordan datamaterialet ble behandlet (3.4).

Forskningens kvalitet kan også ses i lys av prinsippet om overførbarhet. Det sentrale spørsmålet her er på hvilken måte tolkninger som er basert på et enkelt forskningsprosjekt også kan gjelde i andre sammenhenger (Thagaard, 2013). Skal en tolkning ha relevans i en større sammenheng må forskeren argumentere for at prosjektet er gjennomført på en pålitelig måte ved å dokumentere og redegjøre for alle stegene i forskningsprosessen (Baxter, 2016). På bakgrunn av dette kan mitt forskningsprosjekt overføres til andre sammenhenger dersom jeg argumenterer for at arbeidet er gjennomført på en pålitelig måte. Validitet knyttes til forskerens tolkninger

av datamaterialet, og stiller spørsmål til hvorvidt de tolkninger som kommer frem kan anses som gyldige (Thagaard, 2013). Forskningens validitet kan styrkes ved å kritisk vurdere analyseprosessen (Thagaard, 2013). Dette gjøres i delkapittel 3.5, hvor jeg drøfter forskerrollen og min posisjon overfor informantene samt hvilken betydning det kan ha hatt for resultatene.

I dette kapitlet har jeg gjort rede for og argumentert for kvalitative intervju som en hensiktsmessig metode i henhold til rapportens problemstilling. Jeg har beskrevet informantutvalget og selve intervjusituasjonen med de 7 informantene. Videre tok jeg for meg etterarbeidet av datamaterialet, hvor jeg transkriberte lydopptakene fra intervjuene. Det transkriberte datamaterialet ble så kodet. Her benyttet jeg meg av temasentrerte og personsentrerte analytiske tilnærminger. Til sist, gikk jeg nærmere inn på etiske forpliktelser forskeren må ta hensyn til i et kvalitativt forskningsprosjekt. Forskerrollen og forskerens posisjon overfor informantene var sentralt her.

4. Å flytte til Frosta - et spørsmål om alder og livsstil?

I dette kapitlet vil jeg presentere mine viktigste funn fra de sju intervjuene med eldre tilflyttere til Frosta, og diskutere dem i lys av relevant teori. Analytisk, benyttet jeg meg hovedsakelig av en temasentrert tilnærming (Thaagard, 2013) hvor funnene er delt inn i to hovedtemaer, nærmere bestemt alder og livsstil. På bakgrunn av denne inndelingen, er dette kapitlet delt inn i to delkapitler. Det første delkapitlet (4.1) konsentrerer seg om alder og flytting, mens det andre (4.2) går nærmere inn på livsstil som flyttemotiv blant eldre og hvorvidt Frosta svarer til informantenes forventninger før flyttingen fant sted. Delkapitlene bærer også preg av en personsentrert analytisk tilnærming (Thagaard, 2013), da de viktigste funnene presenteres i form av sitater og gjenfortellinger fra informantene. Funnene blir diskutert i lys av tidligere relevant forskning og teorier om flytting, alder og ruralitet.

4.1 Alder og flytting

Et sentralt fokus i denne rapporten er flytting sett i et livsløpsperspektiv og hvilken betydning et levd liv har for et eventuelt valg om å flytte i eldre alder. Dette kapitlet består av to deler. I første del (4.1.1) går jeg nærmere inn på informantenes livsløp, da med vekt på deres bakgrunn og tidligere flytتهhistorie, og hvordan det har gått til at sju ulike liv nå deler samme bosted. I andre del (4.1.2) rettes blikket mot hvilke forventninger eldre møtes med idet et valg om å flytte blir aktuelt og i hvilken grad informantenes valg av bolig og bosted sammenfaller med dette. Hva alder er og hva det vil si å være eldre, er også et sentralt aspekt her.

4.1.1 Sju informanter, sju flytتهhistorier

I intervjuene ble informantene stilt spørsmål knyttet til deres bakgrunn og tidligere flytته- og bostedshistorie. Sju informanter ga innsikt i sju ulike flytتهhistorier. Veien som førte dem til Frosta var følgelig heller ikke den samme. Skal vi forstå hvorfor de kom, kan informantenes utgangspunkt være et sted å starte. Seks av sju informanter kunne fortelle om en rural oppvekst, da hovedsakelig i Trøndelagsregionen, men også Østlandet var representert. Størrelsen på de rurale områdene og i hvilken grad det var snakk om en utkant varierte. På et tidspunkt som ung voksen flyttet samtlige av de seks ut fra hjembygda og inn til et urbant område på grunn av arbeid og utdanning. I et livsløpsperspektiv må informantenes valg om å flytte ses i lys av sin historiske tid (Hansen, 1997 i Frønes mfl., 1997), med andre ord tidspunktet flyttingen til det urbane

området fant sted. Informantene hadde sin ungdomstid på 1950- og 60-tallet. Dette var en tid hvor flyttestrømmene mot byområdene var stor, da det var der jobb- og utdanningstilbudet var størst (Lysgård et al., 2000), noe som også forklarer informantenes valg om å flytte. Videre samsvarer dette med undersøkelser på intern flytting i Storbritannia som viser at aldersgruppen 16-24 år er den mest mobile, og at motiver knyttet til arbeid og utdanning er hovedårsaken til dette (Smith & Sage, 2014 i Tyrrell & Kraftl, 2015). Hvorvidt informantene flyttet tilbake, ble værende i det urbane området eller flyttet videre, varierte. Ifølge Lysgård et al. (2000) og Grimsrud og Båtevik (2016) hviler spørsmålet om tilbakeflytting til hjemkommunen på utdanning, muligheter for jobb, sosialt nettverk og livet i seg selv, noe som kommer fram i den videre presentasjonen av informantenes livsløp.

Øyvind er blant dem som flyttet tilbake til hjemkommunen. Han er nå i 70-årene. Sammen med kona kom han flyttende til Frosta for 14 år siden. Øyvind beskriver en oppvekst i et ruralt område i Trøndelag, hvor han også bodde frem til gymnaset og hybeltilværelsen i Trondheim ventet. Selv gir han uttrykk for at hybeltilværelsen i Trondheim var mer en nødvendighet enn et ønske, da det ikke fantes gymnas i nærmere omkrets. Dette kan også forklare hvorfor han flyttet hjem til landlige strøk etter avlagt militærtjeneste og endt utdanning. I samme periode giftet han seg og stiftet familie. Kona var fra et gårdsbruk i samme kommune, noe som også var en viktig faktor i valget om å vende hjem. Da hennes far døde relativt ung, ønsket hennes mor at ekteparet skulle flytte inn på gården, noe de gjorde. Etterhvert bygde de seg hus på samme tomt. Botiden fikk imidlertid et lite opphold da Øyvind fikk ny jobb på 1970-tallet, og som krevde at familien på fem måtte flytte. Dette er i tråd med forståelsen av flytting som en handling tvunget fram av eksterne faktorer knyttet til arbeid (Smith et al., 2015). Stedet de flyttet til var også et ruralt område, men bar preg av lengre avstander til et større vare- og tjenestetilbud enn hva de allerede var vant med. Etter noen år flyttet familien derfor tilbake til huset som de til da hadde leid ut. Utover dette, forteller Øyvind om et variert og innholdsrikt arbeidsliv flere steder, både i by og bygd, men har med unntak av perioden på 1970-tallet vært bofast. Over lengre perioder pendlet han til og fra jobb som befant seg i Trondheim. Selv sier han at dette ikke var et problem, og at han i grunn ikke så det som et alternativ å flytte til byen;

Jeg tror ikke jeg så det som et alternativ. Tror ikke jeg tenkte tanken. For det du har, det har du. Jeg bodde jo på hybel i Trondheim, men det var ihvertfall ikke en tilværelse jeg likte. Og i hvertfall ikke etter vi [kona] fant hverandre og stifta familie. Så siden da var det aldri noe alternativ å flytte til byen, selv om jeg jobba i Trondheim.

Sitatet gir indikasjoner på at de de strukturelle forholdene, forstått som infrastruktur og transportmuligheter, gjorde det mulig for ham å kombinere ønsket livsstil og arbeid (Sørliie et al., 2012). I tråd med forestillingen om den idylliske bygda, kan man også se at Øyvind betraktet bygda som et godt sted for barna å vokse opp (Wiborg og Anvik, 2000).

I en alder av 62 gikk Øyvind av med førtidspensjon og begynte å se som etter et nytt sted å bo. Han hadde hørt mye om Frosta og at mange benyttet seg av kommunen som et feriested, og tenkte selv at det måtte være bedre å bo der når han ikke lenger trengte å ta hensyn til en arbeidsplass. Kort tid etter flyttet han og kona inn i et småbruk på bygda. På bakgrunn av dette, viser Øyvind et godt eksempel på at hendelser i livsløpet, her overgangen fra arbeidstaker til pensjonist, kan utløse et ønske om å flytte (Walford & Stockdale, 2015).

Noen år etter at Astrid var ferdig med utdannelsen, flyttet også hun og Einar tilbake til hjembygda si. Bonden Einar vokste opp på gård i ei lita utkantbygd i Trøndelag og forteller; «Det var liksom tanken bestandig at det var jeg som skulle bli gårdbruker. Det er slik du hører fra du er bitteliten, ikke sant. Får det inn med morsmelka på en måte». Han giftet seg med Astrid, som kommer fra samme kommune. Før de flyttet tilbake til gården, forteller de om et godt liv som nygift par i Namsos. Astrid hadde drømmejobben på sykehuset og begge hadde de hvert sitt sosiale nettverk de tilbrakte mye tid sammen med på fritiden. De trivdes så godt at de faktiske vurderte å bygge seg hus der, men fordi faren begynte å bli gammel og ingen av Einar sine søsken ønsket å overta etter ham, bestemte de seg for å flytte til gården. Det Astrid og Einar her forteller, illustrerer at menneskers liv er innvevd i relasjoner som går på tvers av generasjoner, jf, begrepet om intergenerasjonalitet, noe som igjen setter begrensninger eller åpner for muligheter for hver enkelt sitt liv. Hvilke muligheter man har for valg av arbeid og bosted, beror således ikke bare på en selv og egne ønsker, men også “de andre” (Hopkins & Pain, 2007). Som de sier, kunne de godt tenkt seg å fortsette å bo i byen hvor de hadde hvert sitt sosiale nettverk og Astrid drømmejobben. Med tanke på barna, gir Astrid også uttrykk for at en oppvekst i byen også kunne ha hatt sine fordeler, da særlig fordi de måtte flytte så langt ut i utkanten.

Jeg tror nok det hadde vært annerledes hvis ungene vokste opp der. Da tror jeg nok at det selvfølgelig ville vært mer lettvent med aktiviteter og mer å velge i. Det var jo fotball og 4H og noe musikk, selvfølgelig, men det blir jo ikke det samme som i en by. Men, det er vel ikke sånt man kan tenke på. Faren hans [til Einar] ble jo eldre og trengte hjelp, og skulle vi bestemme oss måtte vi ta det da.

I tillegg gir begge uttrykk for at det var mer plikt å overta familiens gårdsdrift før enn det det er nå. Wiborg og Anvik (2000) skriver at det har skjedd en holdningsendring i forbindelse med valg av arbeid, og at det i dag er mer vanlig å velge yrke på bakgrunn av interesse og ikke av plikt, slik Astrid også ytrer. Dette kommer også godt til uttrykk her, da ingen av barna til Astrid og Einar ønsket å overta gården i voksen alder og har nå etablert seg med sine egne familier på Stjørdal og i Oslo. En slik holdningsendring understreker betydningen av å se livsløpet i lys av sin historiske kontekst, og videre hvordan ulikt utgangspunkt i tid legger føringer for ulike livsløp. For barna har dette banet veien for helt andre liv enn det foreldrene hadde. Dette har også påvirket Astrid og Einar i den forstand at de for ti år siden valgte å flytte til Frosta for å komme nærmere dem og deres familier.

Spørsmålet om familiegård kan også få annet utslag og således bane veien for et helt annet liv, slik tilfelle var med Kristian;

Jeg er jo fra gård og oppvokst med gårdsdrift. Har en bror som er eldre. Hvis ikke hadde det nok blitt gård på meg. Han søkte landbruksskolen og lærerskolen, kom inn på begge. Da fikk han valget av far - hvis han begynte på lærerskolen, fikk jeg gården. Han valgte gården.

Brorens valg førte til at Kristian måtte velge et annet yrke, og er således et godt eksempel på at ens livsløp også delvis formes av valg andre velger for sine liv, jf. begrepet intergenerasjonalitet (Hopkins & Pain, 2007). Kristian flyttet til Stjørdal som 18-åring for å gå på yrkesskolen. Da broren valgte å ta over familiegården, fant Kristian seg jobb på Stjørdal. Den samme arbeidsplassen beholdt han de neste 40 årene. Kristian ble med andre ord værende i byen. I løpet av den samme perioden giftet han seg og fikk to barn. For en del år tilbake ble Kristian enkemann, noe som illustrerer at livet er uforutsigbart og at uforutsette hendelser, som for eksempel sykdom, kan forandre livet og føre det i en ny retning (Hopkins & Pain, 2007). Kristian var på det tidspunktet fortsatt relativt ung og sier selv at han følte det var for tidlig å slå seg til ro og stirre på veggene. Etter en tid, ble han sammen med Liv.

Liv vokste opp i Stockholm og er med sin urbane oppvekst unntaket blant de sju informantene. Hun forteller at hun er halvt norsk og halvt svensk, og flyttet derfor en del fram og tilbake mellom Oslo og Stockholm i barndommen. Etter å ha fullført skolegangen i Stockholm, flyttet hun i voksen alder tilbake til Oslo. Der fant hun seg en trønder, gifta seg og fikk to barn. Familien bosatte seg på Stjørdal, men fordi ektemannen arbeidet innenfor shipping, bodde familien også tilsammen åtte år i

utlandet. Basert på bo- og flyttemotivundersøkelsen, forklarer Aure et al. (2011) at familien på 1970-tallet utgjorde en fastere ramme som i større grad ble tatt for gitt. Med andre ord, var det en selvfølge at familien skulle være med dersom et spørsmål om å flytte ble aktuelt, noe som også kan forklare hvorfor Liv og barna ble med til utlandet. Etterhvert ble Liv skilt, og hun har nå tilbragt de siste årene med Kristian på Stjørdal. Før de kom til Frosta bodde de en kort periode i en større by på Østlandet. Motivet bak flyttingen var å komme nærmere barn og barnebarn, men siden de alltid var travle, fikk ikke Liv og Kristian mer kontakt likevel. Derfor valgte de å vende tilbake til Trøndelag. Som mangeårig fast campinggjest var Kristian, og etterhvert også Liv, godt kjent på Frosta og bygda ble følgelig deres sted å flytte til.

I likhet med Liv, flyttet også Marie mye i sitt tidligere liv på grunn av hennes daværende ektemanns jobb. Før den tid, forteller Marie om en rural oppvekst i Østlandsregionen. «Jeg skal ihvertfall ikke bli her», tenkte hun da hun som 20-åring flyttet ut fra bygda og inn til Oslo for videre skolegang innenfor økonomi. Tenåringen Marie opplevde bygda som et kjedelig sted med få mennesker og lange avstander til skole og by. Dette er i tråd med funn Villa og Haugen (2009) gjorde i sin studie av bygde- og byungdom sitt forhold til bygda og deres fremstillinger av bygdelivet. Lange avstander, færre muligheter og sosial kontroll gjorde at mange av de deltakende bygdeungdommene så på bygda som et mindre attraktivt sted i den fasen av livet. I Oslo fant hun etterhvert, som nevnt, sin daværende ektemann. Sammen fikk de et barn. Familien på tre flyttet en del rundt i Osloregionen på grunn av ektemannens jobb. I deler av denne perioden var Marie hjemmeværende, før hun begynte å jobbe innenfor oljebransjen. For fire år siden la hun derimot arbeidskarrieren på hylla og gikk av med førtidspensjon. «Fri og frank», kjøpte hun seg ny leilighet med mål om å komme nærmere sønnen og hans familie. Da de like etter flyttet til Frosta, valgte hun høsten 2018 å komme etter. Maries historie er et godt eksempel på at livsløpet formes av både egne ønsker og intergenerasjonelle relasjoner (Hopkins & Pain, 2007). Det var hennes ønske å flytte fra bygda til byen, men ektemannens jobb som førte til at familien måtte flytte rundt i Oslo-regionen. Senere har dette påvirket hvorvidt hun knytter seg til steder, noe jeg vil komme tilbake til i delkapittel 4.2.1. Hennes sønns valg om å flytte til Frosta, og følgelig Maries beslutning om å flytte etter, illustrerer også at ens livsløp endres av valg andre tar for sine liv.

Irene forteller også om et liv preget av mye flytting. Etter en barne- og ungdomstid i en trøndersk bygdekommune, flyttet hun til Verdal for videre skolegang. I samme periode som hun studerte etablerte hun også familie. Senere har hun flytta litt rundt og bodd i flere større byer samt mer landlige strøk. Motivene bak flyttingen varierer, litt på impuls, men hovedsakelig på grunn av arbeid. Dette er sammenfallende med Bo- og flyttemotivundersøkelsen fra 1972, som viser at arbeid var det mest fremtredende motivet på den tiden (Sørli et al., 2012). Det var også ønsket om arbeid som førte henne til Trondheim. Der ble hun inspirert av Svartlamon og svartlamonittenes minimalistiske livsstil, noe som senere skulle vise seg å ha betydning for hvor hun bor i dag. Tilbake i Verdal, hvor hennes barn og barnebarn også bor, fikk hun høre om flere som hadde kjøpt campingvogn på Frosta, noe hun selv valgte å gjøre. Tanken var å kun bruke det som et feriested, men siden hun trivdes så godt, bestemte hun seg relativt raskt for å bli boende.

Jeg har flytta litt på meg. Jeg liker det å flytte litt, skjønner du. Av en eller annen grunn vet jeg ikke hvorfor, men jeg er veldig urolig som person, tror jeg. Så jeg har prøvd mye forskjellig, både by og land. Og den rastløsheten tror jeg har med det at det er kanskje noe sånt jeg har drømt om, egentlig. For jeg har aldri liksom ville bo i stort hus. Bodde i hus da jeg var gift, men synes det var så svært. Har aldri trivdes med det. Det er klart at da jeg hadde familie, kunne jeg ikke bo sånn. Da hadde jeg jo hus og leilighet. Men, jeg har vel farta en del for å finne ut hvordan jeg vil bo.

Irenes historie er et godt eksempel på Smith et al. (2015) sin påstand om at flytting er en levd erfaring som hjelper oss å forme hvem vi er, og følgelig et uttrykk for hvilket liv vi ønsker å leve. Irene forteller at hun har “farta litt rundt” for å finne ut hvordan hun vil bo. I tråd med Fosso (2009) sin forståelse av flytting som en åpen prosess, kan man følgelig også si at Irenes mange bosteder utgjør såkalte “reiser” som hver for seg har bidratt til å forme hennes identitet, og som nå har ført til at hun ønsker å leve ut en minimalistisk livsstil i campingvogna på Frosta.

Historiene informantene forteller om sine liv understreker Warnes (1992a, i Tyrrell & Kraftl, 2015) sin påstand om at ingen livsløp er like, og følgelig Hopkins og Pain (2007) sitt argument om at livsløpet må forstås som en uforutsigbar og dynamisk prosess. Hva man gjør, med hvem og på hvilket sted, avhenger av flere og sammensatte faktorer, noe som også forklarer hvorfor livsløpet er uforutsigbart. De lokale betingelsene informantene har måttet forholde seg til med tanke på muligheter for utdanning og arbeid har resultert i at samtlige på et tidspunkt i livet måtte flytte. Senere i livet har noen flyttet mer enn andre. I tillegg til lokale rammebetingelser må dette også ses i

sammenheng med informantenes familiære relasjoner. Som nevnt, er menneskers liv innvevd i relasjoner med andre på tvers av generasjoner, noe som også legger føringer for ens livsløp og som kan være avgjørende for hva man gjør og hvor man bor (Hopkins & Pain, 2007). For flere av informantene har hvem de giftet seg med og ektefellens utdanning vært avgjørende for deres videre liv. Mens noen har vært mer eller mindre bofaste, har andre levd et liv preget av mye flytting. Også andre familiemedlemmers valg for sine liv har vært sentrale faktorer. På lik linje med at hendelser i livsløpet utløser et flyttevalg, viser dette også at flyttehandlinger i seg selv påvirker livet og blir en viktig del av menneskers liv og livsløp. Slik det kommer frem i informantenes flyttehistorier, kan flytting bane veien for ulike liv, og således være en forklaring på at ingen livsløp er like. Sørli (2006) sier også at menneskers fremtid avgjøres av ens fortid. Valg tatt tidligere i livet forplanter seg til senere livsfaser, og som vi skal se videre i kapittel fire, har informantenes tidligere liv påvirket deres tanker om «det gode liv» og «det gode sted».

4.1.2 Flytting i eldre alder - "Jeg ønsker jo et liv"

I sin studie av britiske livsstilsflyttere til rurale områder i Frankrike, foreslår Benson (2011) tre typologier basert hvilken fase flytterne befant seg i i livet da flyttehandlingen fant sted; «family migrants», «retirement migrants» og «mid-life migrants». Felles for informantene var at samtlige flyttet til Frosta, enten som pensjonist eller uføretrygdet, i 60-årene. Som vist i 4.1.1, kan samtlige følgelig betegnes som «retirement migrants».

Da informantene var på utkikk etter et nytt sted å bo, sto hus og enebolig øverst på lista hos flertallet. Astrid og Einar forteller at de så på flere hus, både på Frosta og i nærområdet, men landet til slutt på en sentrumsnær enebolig i et boligfelt på Frosta. Astrid forteller imidlertid at folk reagerte både på valg av bolig og bygda som bosted, og at de ble møtt av følgende utsagn; «I all verden, dere skal vel ikke kjøpe dere hus? Dere skal jo kjøpe leilighet?». Videre forteller hun; «Men for ti år siden var det vanskelig for oss å tenke oss at vi ikke skulle kunne utenfor huset og røre på oss. Det kan vi ikke tenke oss. Men, det er jo det vanlige».

Liv og Kristian opplevde også lignende reaksjoner da de for tre år siden kjøpte og totalrenoverte boligen de nå bor i. Liv forteller;

De fleste sa til oss, da de hørte at vi hadde kjøpt hus og totalrenoverte, at «dere må jo være klinkokos oppi hodet». Men, vi elsker jo å jobbe. Det er slik vi holder oss i gang når vi ikke klarer å gå så mye i skog og mark, så vi ikke blir sittende på rumpa.

På bakgrunn av det informantene her forteller, er det tegn til at det eksisterer dominerende forventninger til eldre og hvor og hvordan de bør bo. Dette kan ses i sammenheng med det Del Casino (2009) skriver om at hva som er «passende» og «normalt» å gjøre i eldre alder gjerne bestemmes av «de andre» og er ofte basert på de synlige fysiske endringene som følger med aldringsprosessen. Når Astrid kommenterer sine bekjentes oppfatning om at eldre flytter inn i leilighet i byen på følgende måte «(...) Men, det er jo det vanlige», gir det indikasjoner på at hun og ektemannen har tatt et valg som strir med «normen», både når det gjelder type bolig og bosted, og som ikke går overens med «de andres» forventninger knyttet til deres aldersgruppe.

Sørvoll med flere (2016) fant i sin undersøkelse av Eldres boligforhold at valg av bolig og livsløp er nært knyttet sammen, og til tross for tegn som antyder at eldre tilpasser sin boligsituasjon ved å flytte inn i leilighet, viser han videre at Eldres boforhold i stor grad vil være et resultat av deres tidligere boligkarriere. Med unntak av en liten periode i by, hadde Astrid og Einar tilbrakt resten av livet på hjemgården til Einar, noe som også kan forklare hvorfor de ønsket rom å røre seg på som pensjonister. Det samme gjelder Øyvind. Han og kona flyttet fra et gårdsbruk og til et småbruk på Frosta for 14 år siden. De ønsket heller ikke å flytte inn i leilighet. Han forteller;

Vi bodde jo veldig landlig det meste av tida vi bodde på Stjørdal, og det er nok det jeg selv foretrekker. Selv etter at jeg ble pensjonist. Det er noen ulemper med å bo på sånne steder. Vedlikehold av hus. Men det trives jeg godt med. Det er en av de store hobbyene jeg har.

Meg bekjent, ble ikke Øyvind møtt av lignende reaksjoner som tilfellet med Astrid og Einar og Liv og Kristian. Likevel, som en kan se av sitatet over, gir han uttrykk for at han selv er bevisst de rådende forventningene knyttet til Eldres boforhold og at hans valg om å flytte inn i et småbruk på bygda ikke samsvarer med disse. Dette bekreftes også av undersøkelsen Sørvoll med flere (2016) baserer sin rapport på. Som vist i delkapittel 1.1, er det ikke vanlig at eldre gjennomfører en bostedsendring, og når de først flytter, er det et såkalt strategisk flyttemønster som kommer tydeligst fram. Det vil si at tendensen er at eldre bytter ut eneboligen med en leilighet som er enklere å bo i med tanke på alderdom og redusert funksjonsevne, og fordi boligtilbudet er størst i og nær byene, vil flyttingen hovedsakelig forekomme i bynære områder. På bakgrunn av

dette, er det tydelig at betydningen av alder og helse er to sentrale aspekter når det kommer til eldre som flytter. Hughmann (1999, i Del Casino, 2009) fant i sin studie at selv om aldring betraktes som en svekkende prosess og at likhetstegnet mellom eldre alder og dårlig helse står sterkt, lever likevel mange et friskt og sunt liv som eldre og aldrende, noe som også kan forklare de nevnte informantenes valg av bolig og bosted. Dette samsvarer også med forskning som viser at eldre har bedre helse enn før og at et lengre liv følgelig gir flere muligheter, inkludert flytting og tilhørende bostedsvalg (Sørli et al., 2012). Irene er også en informant som utfordrer de dominerende forventningene relatert til eldre og deres boforhold.

Irenes bolig og bostedsvalg kan, som vist i 4.1.1, også sies å være et resultat av hennes tidligere boligkarriere og skiller seg også ut i forhold til andre i hennes aldersgruppe. For seks år siden flyttet hun inn i ei campingvogn på en av bygdas campingplasser. Til å begynne med var ikke planen å bli boende der. På tidspunktet hun kjøpte campingvogna, leide hun leilighet i en liten by en times kjøring unna Frosta og tenkte at vogna kun skulle brukes på samme måte som andre vanligvis gjør, i helger og ferier. Det gikk ikke lang tid før hun innså at leiligheten bare var bortkasta penger og bestemte seg dermed for å selge og flytte inn i campingvogna på heltid. «Jeg bestemte meg veldig fort. Det var jo bare tull å beholde den leiligheten. For, det er jo her ute jeg vil være». Selv er hun klar over at det er litt spesielt å bo slik hun gjør, og når hun sier til andre at hun bor der, så spør de «Du bor vel ikke fast?!». Likevel er hun tydelig på at hun ikke vil tilbake i leilighet og at dette er en livsstil hun identifiserer seg og ønsker å fortsette med;

Det har vel kommet mer og mer. Jeg har ikke visst det før, tror jeg, at det var dette jeg savna. Jeg hadde ikke en stor leilighet, men synes likevel at jeg var så innklemmt hele tiden. Enten over meg eller ved siden av. Følte meg mer innklemmt der enn det jeg gjør her. Du har jo folk nært her og, men ikke så nært.

Om kommentarene hun møtes med ikke direkte er knyttet til hennes alder, gir de likevel indikasjoner på at måten hun bor på ikke er typisk A4.

I forlengelsen av dette, er det tydelig at eldrebegrepet skjuler store variasjoner blant eldre og måten de lever sine hverdagsliv på. Et valg om å flytte inn i enebolig, småbruk eller campingvogn som krever vedlikehold, utfordrer oppfatningen av eldre som en gruppe bestående av mennesker med redusert helse, og som følgelig bosetter seg i leilighet (Hopkins & Pain, 2007; Sørvoll mfl., 2016). Del Casino (2009) sier at selv om kroppen eldes, betyr ikke det at alle som er eldre opplever seg selv og sin fysiske kropp

på samme måte uavhengig av tid og rom, men at man må spørre eldre hvordan de selv opplever sin alder i relasjon til andre i rommet de lever sine liv i. I tråd med dette kaster Kristian lys over et interessant aspekt, nemlig det å være eldre, men samtidig ung. «Vi syntes at vi var for unge til å bli leilighetsbeboere. For jeg synes det er veldig artig å holde på ute, og vi holder på ute hele sommeren». Dette gjelder også for Astrid, Einar og Øyvind. Ingen av de var på det tidspunktet de kom flyttende klare for en pensjonisttilværelse i en liten leilighet. De trengte rom å røre seg på utenfor husets fire vegger. Med unntak av Irene, legger imidlertid ingen av de skjul på at det etterhvert kan bli tungt å vedlikeholde boligen de nå bor i og at leilighet i byen eller på Frosta ikke vil være usannsynlig en gang i framtiden. Blant annet forteller Øyvind;

Sånn som jeg bor nå, langt unna sentrum, så må jeg vel kanskje begynne å tenke på det at hvis jeg blir skrøpelig, så tror jeg ikke det er så lett å bo der. Det er snømåking og vedlikehold av hus, og da kan det jo tenkes at man vurderer et annet sted enn Frosta igjen og. Det er jo noen leiligheter i sentrum, men da kan det hende det slår inn det her med nærhet til varierte kulturtilbud. Man vet jo ingenting. Så har vi snakket en del om at det begynner å bli tungt å drive hage, for vi har jo en stor hage, men trives jo med det så lenge vi er friske.

På den andre siden, forteller Einar om at utbygde hjemmetjenester gjør det enklere å bli eldre enn det det var før, og så lenge hodet er klart, er det mulig å bli boende litt lenger. Liv og Kristian gir uttrykk for at de tenkte langsiktig da de kjøpte eneboligen de nå bor i. Ved å kjøpe bolig hvor alt er på én flate, er det mulig for dem å tilpasse boligen slik at de kan bo der lengst mulig. Dette samsvarer med rapporten «Framtidens eldre i by og bygd» (Rogne og Syse, 2017) sin erkjennelse om at teknologisk utvikling og medisinske nyvinninger skaper flere muligheter for eldre og deres boforhold i fremtiden.

Marie er den eneste som satte krav om leilighet da hun bestemte seg for å flytte til bygda. Likevel, i likhet med Kristian, setter hun lupen på et interessant spørsmål med tanke på alder, flytting og det å føle seg «ung». Marie bosatte seg på Frosta for å komme nærmere sønnen og hans familie. Da beslutningen om å flytte ble tatt, hadde hun på samme tid moren og søsknene, som fremdeles bor på hennes forrige bosted, i tankene. Hun sier;

Jeg tenkte jo lenge, særlig på mamma. Jeg er eldst av søsknene og følte at vi var litt sånn, om ikke avhengige, men at jeg gjerne skulle bodd ved siden av. Tenkte jo mye på det, men snakket med søsknene mine og sa det at «Hvis jeg velger å flytte, er det jo fordi jeg faktisk fortsatt har et liv foran meg».

Eldre lever, som nevnt, lenger enn før (Rogne og Syse, 2017). Som Marie gir uttrykk for, er det fortsatt et langt liv. Dette gjelder også for informantene som følte seg for «unge» til å bo i leilighet og som derfor flytta til en bolig hvor de har mulighet til å ha et hverdagsliv slik de ønsker at det skal være. Dette kan ses i sammenheng med Smith et al. (2015) sin påstand om at flytting er et spørsmål om menneskers hverdagsliv og identitet, og at følelsen av å være i en ny kontekst har betydning for menneskers hverdagsliv. Informantene flyttet ikke fordi de måtte, men fordi de tenkte at det ville ha positiv effekt på deres liv som eldre og pensjonist. Det var viktig for dem å fortsette å ha et hverdagsliv som passet dem og deres ønsker om å leve, blant de menneskene de ønsket å omgås med. Således kan samtliges valg om å flytte ses som en aktiv handling i tråd med Urry og Sheller (2006, i Smith et al., 2015) sin forståelse av flytting.

At informantene følte seg «ung» i den forstand at de fortsatt har et langt liv foran seg som 60-åring og følgelig mange og flere muligheter med tanke på flytte- og bostedsvalg, er en ting. En annen ting, som Marie poengterer, er å føle seg «ung» blant eldre. Marie er helt ny på bygda og ønsker gjerne å etablere et sosialt nettverk. Hun forteller;

Jeg må finne noe som gir meg noe utenfor husets fire vegger. Må oppsøke og finne ut hva det er å være med på og delta i. Jeg ønsker jo et liv, som jeg sier. Kan ikke bare gå eller sykle gatelangs. Jeg må jo ha kontakt med folk også. Så jeg håper å finne en eller annen nisje hvor jeg kan passe inn, siden jeg ikke jobber.

Videre forteller hun;

Du kan få begynnelsen på et miljø der du bor, men nå er det veldig liten leilighet der jeg bor, og veldig mange gåstoler. Jeg føler at jeg egentlig er litt ung i det selskapet. Det er nok ikke der jeg finner det.

Liv og Kristian føler det på samme måte. Da de fikk spørsmål om de var aktive blant pensjonistene og det sosiale miljøet på Frosta, forteller Liv;

Vi har hørt mye om de [pensjonistlaget], men ikke gjort noe med det. Dumt å si, men jeg føler at de er så mye eldre enn meg. Vi er sikkert gamle, men..eh..nei. Vi møter dem jo på butikken og skravler. Det hender seg at jeg spør hvor gamle de er og da viser det seg at de er 10-15 år eldre, ikke sant. Du skjønner hva jeg mener, uten at jeg kan forklare det.

Ut fra det Marie, Liv og Kristian forteller, kan man stille spørsmål ved hva alder egentlig er og hva det vil si å være eldre. Irene føler seg for «ung» blant sine eldre naboer. Liv erkjenner at hun er gammel, men føler likevel at miljøet i pensjonistlaget er eldre. Dette gir indikasjoner på at det ikke eksisterer én definisjon på hva det vil si å være eldre, men at det er en alderskategori som inneholder et mangfold av ulike måter å være eldre på. I dette tilfelle, alderen i seg selv. Marie påpeker at det er mange gåstoler i gangen der hun bor, noe som er et bevis på at helsen også varierer. Dette er i tråd med Hopkins og Pain (2007) sin forståelse av at alder ikke bare er en biologisk realitet, men også en sosial kategori. Hvordan en forstår sin egen alder må derfor ses i sammenheng med de man omgås med. Med andre ord, er alder noe som produseres i relasjon til andre og samfunnet. Som det kommer frem over, har ens sosiale nettverk også stor betydning for hvordan man forstår sin egen alder (Del Casino, 2009), og skal man forstå hva det vil si å være eldre, må man derfor spørre eldre hvordan de selv erfarer sin alder i relasjon til de andre.

4.2 Å flytte til Frosta

I dette delkapitlet går jeg nærmere inn på empiriske funn knyttet til informantenes motiver for å flytte til Frosta og deres opplevelse av Frosta som bosted. Delkapitlet består av to deler.

I første del (4.2.1) gjør jeg rede for informantenes motiver for å flytte til Frosta. De ulike motivene vil også diskuteres i lys av informantenes tidligere erfaringer med rural og urban livsstil. I andre del (4.2.2), rettes søkelyset mot informantenes forventninger til det å flytte til Frosta og deres opplevelse av Frosta som bosted. Funnene blir presentert i form av sitater og gjenfortellinger og drøftet ut fra tidligere relevant forskning og teori om flytting, alder og ruralitet.

4.2.1 Hvorfor Frosta?

Informantene begrunner sine valg om å flytte til Frosta på bakgrunn av flere og sammensatte motiver. Naturen og de landlige omgivelsene som preger bygda samt nærhet til familie er særlig motiver som går igjen.

Irene er blant de som trekker frem naturen som det viktigste motivet. Som nevnt, bor Irene i ei campingvogn på Frosta. Hun forteller at hun bestemte seg med det samme hun kom til bygda for at det var der campingvogna skulle stå; «Oi! Henn var det jo veldig fint, da!», tenkte hun da hun kom kjørende utover bygda. Som vist i 4.1.2, var

det ikke planen at hun skulle bo der, men naturen, stillheten og tilgangen på ferske grønnsaker og kortreist mat, gjorde at hun fant seg godt til rette og bestemte seg derfor etterhvert for å bli boende. Dette kan relateres til Benson og O'Reilly (2009) sin studie av livsstilsflyttere, hvor de identifiserer tre typer livsstilsflyttere på bakgrunn av hvilke steder de flytter til; «The residential tourist», «The rural idyllist», og «The bourgeois bohemian». Som forklart i 2.1.3, favner førstnevnte om de som enten flytter til steder de tidligere har besøkt som turister eller rurale og/eller kystnære steder, gjerne i utlandet, som ofte kan minne om ens eget oppvekststed. «The rural idyllist» trekkes mot rurale områder, mens «The bourgeois bohemian» søker steder hvor det er mulig å leve ut en alternativ livsstil (Tyrrell & Kraftl, 2015). Siden ingen av disse er gjensidig utelukkende, men noe overlappende, kan Irene betegnes som både «residential tourist» og «rural idyllist». Irene forteller at hun har flyttet mye i sitt tidligere liv og bodd både i by og bygd, men trekkes alltid tilbake til landsbygda. «Jeg har vokst opp på landet. Jeg har prøvd å bo i by og, men det passet ikke meg. Må bo på landet. Jeg synes det er så mye bedre». Dette gir indikasjoner på at hennes rurale oppvekst har vært viktig for hvilke steder hun identifiserer seg med, noe som er i tråd med Røe og Sæter (2015) sin forståelse av at steder sitter i kroppen som minner. Frosta, med sine rurale kvaliteter, var følgelig et sted som gjenskapte disse minnene, og er derfor et sted hun kan føle seg hjemme. Livet i campingvogna har også blitt en del av henne. Det er et sted hun kan leve i tråd med en minimalistisk livsstil på landet og følgelig en livsstil hun identifiserer seg med. Hun sier; «Jeg har funnet det som passer meg». Som nevnt, forklarer Smith et al. (2015) at flytting er en levd erfaring som hjelper oss å forme hvem vi er, og således også et uttrykk for hvordan vi ønsker å leve. Irene er et godt eksempel på dette.

Kristian, og etterhvert også Liv, hadde også hatt campingvogn på Frosta gjennom mange år før de bosatte seg på bygda, og faller således også innenfor kategorien «residential tourists». Før den tid, hadde de flyttet fra Stjørdal til en større by på Østlandet. Som forklart i 4.1.1, var motivasjonen bak å komme nærmere barn og barnebarn. Siden familien hadde en travel hverdag, følte Liv og Kristian at de likevel ikke fikk bedre kontakt, og bestemte seg dermed for å vende tilbake til Trøndelag. I tillegg forteller Kristian at de fikk problemer med huset de hadde kjøpt, noe som også var en viktig faktor i valget om å flytte. Angående sted å flytte til, fremhever også de naturen som det viktigste motivet for at Frosta nå er deres bosted. «Det var vel helst det at hvis vi skulle flytte, så ville ikke jeg tilbake til Stjørdal. Det var så fint på Frosta, og dermed ble det sånn», sier Liv. Parets valg om å flytte til Frosta kan således ses i tråd med tradisjonell flytteteori som setter en flyttehandling inn i et rammeverk

bestående av såkalte «pull»- og «push»-faktorer. Ifølge Walford & Stockdale (2015) er flytting et resultat av misnøye med egen bostedsituasjon og et annet steds attraktivitet. Problemene med huset og det faktum at de ikke fikk mer kontakt med familien, forsterket ønsket om å flytte. Liv forteller videre at hun så muligheter ved Frosta som bosted. Spesielt trekker hun frem de fine somrene, nærheten til sjøen og turstiene. På bakgrunn av dette er det tydelig at Liv og Kristian flyttet til Frosta fordi bygda, med sine rurale kvaliteter, ga uttrykk for et bedre hverdagsliv enn det de opplevde på sitt forrige bosted, og kan følgelig også betegnes som «rural idyllists» (Benson og O'Reilly, 2009).

Liv forteller også at opplevelser fra oppveksten og senere bosteder, spesielt utenlandsoppholdet, også har hatt betydning for at hun med vilje har søkt freden og roen på landet;

Jeg tror at ut fra hva jeg har opplevd, bodd og vokst opp, så har jeg med vilje søkt roen og freden på denne måten. For jeg kunne godt tenke meg gård. Det er sikkert fordi jeg har vokst opp med asfalten og måtte ut av leiligheten og et lite stykke ut for å komme meg til sjø. Det er jo et helt annet liv.

Dette kan relateres til funn Benson og O'Reilly (2009) gjorde i sin studie av livsstilsflyttere. Utover de tre typologiene forklart over, fant de at livsstilsflyttere og moturbanister deler et sett av antimoderne og antiurbane motivasjoner og at hovedmotivet blant moturbanistene er ønsket om den rurale idyll. Det vil si de trekkes til bygda fordi det gir uttrykk for et bedre liv (Benson og O'Reilly, 2009). Liv forteller at oppveksten i byen alltid følte feil, og setter sin oppvekst med asfalten i kontrast med freden og roen hun opplever på bygda. Følgelig kan man også si at byen, med sin tilhørende urbane livsstil, er et sted hun ikke føler seg «hjemme». Dette samsvarer også med forståelsen av byen som fæl (Berg og Lysgård, 2004). For Kristian sin del, forteller han at hans oppvekst på familiegården gjør at han fremdeles foretrekker å bo på landet. Det selv om han har bodd store deler av livet i by. Dette indikerer at det rurale hverdagslivet er noe han identifiserer seg med. «Du har bare fortsatt barndommen du, mens jeg har fått det som jeg ville. Skal vi si det sånn?», sier Liv til Kristian, noe som understreker deres opplevelse av bygda og det rurale hverdagslivet.

Kristian påpeker imidlertid at det hadde vært noe annet dersom begge fortsatt var i arbeid og at det var pensjonistene i dem som trakk dem til Frosta. Dette gir indikasjoner på at arbeidsmarkedet ofte kan sette begrensninger for valg av bosted, og følgelig at man bosetter seg et sted på grunn av tilbud om jobb, og ikke dets

attraktivitet (Sørliet et al., 2012). Det viser også at pensjonister er i en fase i livet hvor arbeid ikke lenger er et motiv det må tas hensyn til, og fordi de har mulighet til å bosette seg ut fra egne ønsker og behov, kan overgangen fra arbeidstaker til pensjonist resultere i en flyttehandling (Sørliet et al., 2012; Walford & Stockdale, 2015).

Det samme gjaldt Øyvind. Det var litt tilfeldig at det var akkurat Frosta han til slutt valgte å bosette seg på. Som nevnt i 4.1.1, gikk han av med førtidspensjon som 62-åring, og begynte å se seg om etter et nytt sted å bo. Han hadde hørt mye om Frosta og at det var mange som benyttet seg av bygda som feriested. Derfor sa han som så til kona si at «Det må jo være bedre å bo der når man ikke skal reise på arbeid lenger?». På bakgrunn av dette, legger også Øyvind vekt på de landlige omgivelsene og naturen som den avgjørende faktoren bak beslutningen om å flytte til Frosta. Beslutningen om å flytte fra et ruralt sted og til et annet, må også ses i sammenheng med Øyvinds tidligere flytte- og bostedshistorie. Med unntak av hybeltilværelsen i Trondheim, har han alltid bodd ruralt. Sett bort fra perioden på 1970-tallet, har han også bodd på samme sted. Basert på Bo- og flyttemotivundersøkelsen 2008, retter Aure et al. (2011) blikket på forholdet mellom bofasthet og flytting. Ved å sammenligne motivene for å bli boende og å flytte, viser de at forholdet knyttet til «sted og miljø» i større grad oppgis for å bli boende. Med andre ord, berører valget om å bli boende eller å flytte spørsmålet om hva man betrakter som et attraktivt sted. Dette indikerer at det for Øyvind er de rurale kvalitetene knyttet til natur og landlige omgivelser som har vært viktig med tanke på bosted, og som har resultert i at han i stor grad har vært bofast hele livet. Som en forklaring på dette, forteller han om foreldrene som tok med han og søsknene på tur og lærte bort om naturen og dyrelivet, noe han selv mener har hatt mye å si for at han trives på landet. Ved å flytte inn i et småbruk på Frosta, kunne Øyvind, som vist i 4.1.2, fortsette å leve et liv i tråd med den rurale idyllen og et ruralt hverdagsliv forbundet med stell av hus og hage.

På tidspunktet Øyvind flyttet var hans mor blitt såpass gammel at han ikke ønsket å bo lenger unna enn at det var mulig å besøke henne jevnlig. Følgelig fremhever Øyvind nærhet til familie som et annet flyttemotiv. Frosta var kun en times kjøring unna hans forrige bosted, hvor også hans mor fremdeles bodde. Nyere flytteforskning har rettet blikket mot betydningen av å bo nært familiemedlemmer i eldre alder (Tyrrell & Kraftl, 2015). Ofte dreier dette seg om egne barn og barnebarn, men som en kan se, kan det også dreie seg om egne foreldre. I forlengelsen av dette, som Lysgård et al. (2000) viser i sin studie av tilflytting til Marnardal og Åseral, blir et steds beliggenhet også en viktig faktor i et bostedsvalg.

For Astrid og Einar, var ønsket om å bo nærmere barn og barnebarn det som først utløste tanken om at de skulle flytte på seg. Som nevnt, ønsket ingen av barna å overta gården og de er nå etablert med egne familier på Stjørdal og i Oslo. Selv om Einars nevø tok over gårdsdriften, fant de ut at de ikke hadde lyst til å bli sittende igjen der. Astrid beskriver bygda som liten og snever med lange avstander til alt. Einar trekker også inn det økonomiske perspektivet relatert til bolig i utkanten. I stedet for å flytte, forteller han at de eventuelt kunne bygde seg et lite kårhus på gården, men siden de bodde såpass langt ut i utkanten, gir han videre uttrykk for at de ikke ville fått solgt det. Ifølge Wiborg og Anvik (2000), er det relativt store regionale og lokale forskjeller i distriktene, noe som igjen har betydning for hvilke steder som anses som attraktive og ikke. Videre fremhever de avstander og tilgjengelighet som sentrale aspekter med tanke på steders attraktivitet. På den ene siden, kan dette forklare hvorfor prisen på det eventuelle huset ville vært lav. På den andre siden, kan det også forklare hvorfor ekteparet ønsket å flytte. Med kort vei til Stjørdal og nærmeste flyplass, representerte Frosta et godt alternativ som bosted. I tråd med dette, støtter Astrid og Einars valg om å flytte fra en utkant (hjembygda) og til en annen (Frosta), opp under forståelsen av ruralitet som noe tvetydig. Mer konkret, hva det rurale er, hviler på den enkeltes forståelse og erfaringer med det rurale (Woods, 2011).

Sønnen ønsket imidlertid at foreldrene skulle komme til Stjørdal. Selv om Astrid og Einar fant seg godt til rette i det urbane miljøet som ungt og nygift ektepar, som vist i delkapittel 4.1.1, følte de likevel at det var for flatt og trangt på Stjørdal samt at boligprisene var høye. I tillegg sier de at det ville blitt for stor overgang å bosette seg i en by for dem som var vant med å bo landlig. Dette kan relateres til Tyrrell & Kraftl (2015) sitt argument om at hva som betraktes som et attraktivt sted å bo endrer seg i takt med alderen. Hvilke ønsker og bostedspreferanser man har som ung, trenger ikke nødvendigvis å være de samme i eldre alder. Følgelig var ønsket om å bo i landlige omgivelser også en viktig faktor i avgjørelsen om Frosta som bosted, noe som også er i tråd med forståelsen av bygda som idyllisk og byen som fæl (Berg og Lysgård, 2004). Med humoristisk tone, forteller Einar at de satt i Spania og søkte på internett da de kom over eneboligen de flytta inn i for nå ti år siden. På tur hjem fra Værnes kjørte de innom og så på huset. Astrid forteller;

Vi våget oss ut på terrassen her, da det ikke var noen hjemme, og tenkte «Hva i all verden?». Det datt inn med en gang. Vi var ikke interessert i å se på noe mer. Det var likt hos oss begge. Huset er helt vanlig, men utsikten og området er så fint at det ble fort bestemt.

På bakgrunn av dette, er det tydelig at Frosta sine særegne rurale kvaliteter og eneboligens beliggenhet med utsikt utover et åpent landlig landskap, gjorde avgjørelsen om å flytte til Frosta enkel å ta. En mindre og mer spredt befolkning var også et sentralt aspekt. Ved å flytte til Frosta ble det mulig for ekteparet å bo nært egne barn og barnebarn og samtidig bo landlig. Følgelig var Frostas beliggenhet nært Stjørdal og nærmeste flyplass også viktig, noe som samsvarer med Bo- og flyttemotivundersøkelsen fra 2008 sitt funn om at ny beliggenhet er nødvendig for å oppnå det gode liv (Aure et al., 2011; Sørliet et al., 2012). På bakgrunn av dette, ga et liv på Frosta uttrykk for et bedre hverdagsliv, og følgelig kan ekteparet betraktes som livsstilsflyttere (Benson og O'Reilly, 2009).

For de nevnte informantene er det tydelig at naturen og de landlige omgivelsene var viktig i beslutningen om å flytte til Frosta. Walford & Stockdale (2015) fant i sin studie at livsstilsflyttere i stor grad tiltrekkes av og søker seg til det rurale. Informantenes ønske om å bo landlig sammenfaller med dette. Dette er også i tråd med Halfacree (1994, i Woods 2011) sin studie av innflyttere i rurale samfunn i England. Her viser han at forestillingen informantene legger til grunn for sitt bostedsvalg bygger på bevisste valg og beskrives på en måte som gjenspeiler diskursen om «den rurale idyll». Ingen av informantene hadde tilknytning til bygda fra før. Følgelig er informantene tilflyttere som, på bakgrunn av Frosta sine rurale egenskaper og ønsket om et hverdagsliv i rolige omgivelser nær natur og familie, bevisst valgte Frosta som sted å flytte til. Ønsket om å bo i rurale omgivelser, gjaldt derimot ikke for alle.

For Marie var det ønsket om å bo nært sønnen og hans familie som resulterte i at hun flyttet til Frosta. Hun forteller;

Det er dette med familien. Det betyr aller mest for meg – å være nær dem. Jeg har bare en sønn og han har jo barna, og det er så stas. Jeg orker ikke tanken engang på å bo så langt unna.

Selv hadde Marie aldri tenkt tanken om å flytte tilbake til landet. Hun forteller at hun tiltrekkes av byer og større sted. «Ønska å være i Oslo, jeg vet du. Gå på Karl Johan». Et lite sted med få mennesker hvor alle kjenner alle og med lange avstander til skole og by, gjorde at tenåringen Marie fikk avsmak på bygd livet og flyttet til Oslo. Likevel, da sønnen spurte om ikke hun ville kjøpe leilighet på Frosta, kom hun fram til at hun ikke hadde noe å tape og at hun like gjerne kunne bo der som hvilket som helst annet sted. Sørliet (2006) skriver at menneskers bostedspreferanser er noe som endres underveis i livet og må ses i sammenheng med alder og situasjonen man befinner seg

i. Til tross for drømmen om å bo i Oslo eller i utlandet, tenker hun nå at et liv «litt back to basic», som hun selv sier, er noe hun kan trives med. Hun sier:

Det er deilig nå. Etter å hele mitt voksne liv ha levd i et stressende miljø, så syns jeg at jeg nå er på et punkt hvor jeg vil ha det litt rolig. Og det er alt som betyr noe for meg nå. Jeg har jo barnebarna mine og stiller opp der hvis det trengs. Og så har jeg sønnen min og svigerdattera mi og den biten av familien. Jeg vil egentlig bare ha det litt stille og rolig. Litt laid back, ikke sant. Fordi jeg er veldig drittlei kø overalt, masse folk overalt. Jeg tenkte aldri at jeg skulle komme på det stadiet selv, men det har jeg gjort. Og derfor hadde jeg ingen betenkeligheter med å flytte heller. Jeg ser det som en deilig avslutning på mitt liv.

Marie forteller også at hun ikke trivdes særlig godt på sitt daværende bosted, og fordi det å flytte til Frosta ville føre henne nært sønnen og hans familie, var fordelene med å flytte større enn å bli boende. Dette er i tråd med forståelsen av flytting som et resultat av det som skyver en fra og trekker en til steder i sum oppfattes som viktigere enn det som holder igjen (Walford & Stockdale, 2015). Selv om hun ikke søkte den rurale idyll, kan Marie likevel betraktes som en livsstilsflytter, da det å bo nært barn og barnebarn på Frosta ville ha positiv betydning for hennes hverdagsliv og livskvalitet (Benson & O'Reilly, 2009). Som nevnt i 4.1.1, flyttet Marie mye i sitt tidligere liv og hun føler seg derfor ikke knyttet til ett bestemt sted, noe som også kan forklare hvorfor hun ikke hadde problemer med å flytte til Frosta. Dette kan relateres til Rose (1995, i Berg og Dale, 2009) sin studie, hvor hun kommer fram til at mye flytting tidlig i livet kan føre til at noen lar være å knytte seg til steder. Selv beskriver Marie flyttevalget som en vinn-vinn-situasjon i den forstand at sønnen og barnebarna får bestemor i nærheten og hun får være nær dem. Dette er i tråd med Bo- og flyttemotivundersøkelsen fra 2008 som viser at nærhet til familie, som følge av et økende behov for å gi og få omsorg, øker i eldre alder (Sørli et al., 2012).

Motivene bak valget om å flytte til Frosta er sammensatte, men de landlige omgivelsene, naturen og nærhet sjøen samt nærhet til familiemedlemmer var det som hovedsakelig trakk informantene til bygda. Motivene er følgelig sammenfallende med faktorer Wiborg og Anvik (2000, i Lysgård et al., 2000) anser som viktige ved inn- og tilbakeflytting til rurale områder; arbeid, nærhet til familie og venner, nærhet til naturen, oppvekstvilkår for barn, forestillingen om det rolige, trygge bygdelivet samt nærhet til og kvalitet på tjenester, avstand og kommunikasjon. Fordi informantene er eldre, mer konkret pensjonister, er ikke arbeidsmotivet relevant, da sett bort fra at det er et motiv informantene ikke lenger må ta hensyn til, noe som følgelig gir flere

muligheter. Ønsket om trygge oppvekstvilkår for barn er heller ikke et motiv det legges vekt på. For samtlige ga Frosta uttrykk for et bedre hverdagsliv og de kan således betegnes som livsstilsflyttere (Walford & Stockdale, 2015). Dette er også i tråd med Walford og Stockdale (2015) sitt funn om at den rurale livsstilen forbundet med et liv i rolig tempo blant naturskjønne omgivelser, er noe som appellerer blant eldre.

I et livsløpsperspektiv kan informantenes flyttevalg forstås i lys av nyere studier på intern flytting i Nord-Irland. Her konkluderer de blant annet med at et valg om å flytte som middelaldrende er, sammen med tanker om fremtiden, et produkt av flytternes tidligere livserfaringer (Tyrrell & Kraftl, 2015). I forbindelse med informantenes oppvekst og senere bosteder, trekker samtlige inn positive og/eller negative erfaringer med det rurale og det urbane, noe som har påvirket deres tanker om “det gode sted”, og som videre også forklarer hvorfor de kan oppnå «det gode liv» på Frosta. Fortiden inkluderer også hendelser som det å bli foreldre. Slik det kommer frem, har barn og barnebarn også vært en viktig faktor for at flere av informantene nå har bosatt seg på Frosta.

4.2.2 Frosta som sted å bo

Som nevnt, hadde ingen av informantene tilknytning til Frosta fra før. Derimot hadde alle kjennskap til bygda, enten som turist eller gjennom tilflyttede familiemedlemmer, både til Frosta og nærområdet. Følgelig er informantene innflyttere som, på bakgrunn av bygdas rurale kvaliteter og ønsket om et hverdagsliv i rolige omgivelser nær natur og familie, bevisst valgte Frosta som et sted å flytte til. Angående hvilke forventninger de hadde til det å bo på Frosta, er det noe som varierer. Utover deres tidligere erfaringer med det rurale, hadde Øyvind, Irene og Marie ingen spesielle forventninger til Frostas som bosted. Kristian hadde heller ingen spesielle forventninger, men var såpass godt kjent på bygda at han visste at bostedsvalget var et godt valg og at han og Liv kom til å trives. Astrid og Einar forteller at de var spente på hvordan det ville bli å flytte til et helt nytt sted hvor de ikke kjente noen fra før.

Nå gir samtlige, med unntak av Marie som kun hadde bodd på Frosta i ei uke da intervjuet fant sted, uttrykk for at de trives godt på Frosta og at de på ulike måter føler seg mer eller mindre tilknyttet til bygda, selv uten de sterke røttene stedstilhørighet ofte forstås på bakgrunn av. Som forklart i delkapittel 2.2.2, avhenger menneskers tilknytning til steder av hvorvidt de føler seg hjemme i det samfunnet de er en del av, og at tilhørighet til et sted kan oppnås gjennom stedets fysiske egenskaper (Woods, 2011). Samtlige av de seks trekker frem naturen, nærheten til sjøen og det landlige

landskapet som en viktig faktor for at de trives på bygda og at Frosta nå er deres «sted». «Det er friere, det er renere, det er stillere», sier Irene. I tillegg til naturen, er også stillheten noe av det hun setter pris på, og hun fremstiller det som en kontrast til byen som hun opplever som bråkete. Stillheten er også noe Liv legger vekt på. Hun sier at hun med vilje har søkt freden og roen på et slikt sted, og videre at hun i grunn hadde sett mørkt på en leilighet midt i bykjernen med biler og tuting. For Einar, har klimaet stor betydning. Han er glad i å drive hage og satte det som «klausul» at hvis han og Astrid skulle flytte, så skulle de ikke bo lenger nord enn Levanger. «Det er ikke vinter her i forhold til der vi bodde før. Det er veldig stor forskjell». Også Irene trekker frem været; «Det er jo flest soldager. Du ser det, «Frostahullet». Det er noe i det, altså. Vi ser været går forbi oss her. Det syns jeg er herlig». Matfatet Frosta og tilgangen på ferske grønnsaker og kortreist mat er også et aspekt som hører naturen til, og som flere trekker fram som positivt. Spesielt Irene som sier at det er maten, i tillegg til naturen, som knytter henne til bygda.

På hvilken måte informantene bruker naturen og landskapet, er derimot ikke entydig. Irene forteller at hun går mye tur langs Frostastien. Inspirert av grøntnæringa på bygda har hun også laget sin egen lille kjøkkenhage utenfor campingvogna. Stell av hage og hus er også en av de store hobbyene til Øyvind og en måte han bruker det rurale på. Det samme gjelder Astrid og Einar. Liv og Kristian forteller at de gikk mye tur mens de enda hadde knær og føtter til det, men at helsen nå har satt sine begrensninger. Likevel sier Liv;

Selv om vi ikke er så aktive på å være ute å gå tur, så nyter du det på en annen måte. Fuglekvitter og dette utearealet. Vi er jo ute. I hvertfall om sommeren eller så fort vi har mulighet. Nå har vi jo laga hagestue også i tillegg.

Liv og Kristian trekker her inn utsikten og at utsikt også er en måte å bruke og nyte naturen på. Husets beliggenhet har derfor mye å si. Utsikten var også av stor betydning da Astrid og Einar bosatte seg på bygda og for at de nå føler at Frosta er «hjemmet» deres. «Vi blir jo litt positiv i forhold til det vi hadde når vi ser utover bygda». De ulike måtene informantene benytter seg av naturen og landskapet Frosta tilbyr, kan ses i lys av forståelsen av ruralitet som en sosial og kulturell konstruksjon. Hvordan hver enkelt opplever det rurale hverdagslivet hviler følgelig på måten den enkelte former sitt rurale liv gjennom hverdagslige rutiner, forestillinger og interaksjoner med andre (Woods, 2011). Den enkeltes helse blir også et sentralt aspekt, da den kan sette begrensninger for hva man kan gjøre.

I likhet med at tilknytning til et sted kan oppnås gjennom dets fysiske egenskaper, kan det også oppnås gjennom det sosiale fellesskapet og bygdemiljøet generelt (Woods, 2011; Berg, 2016). Øyvind spesielt, men også Astrid og Einar, trekker også fram det sosiale miljøet som en viktig faktor for at de trives godt på bygda. For dem, kanskje den viktigste. De kjente ingen på bygda den gangen de kom flyttende, noe de også mener kan være en utfordring som tilflytter, spesielt som pensjonist. Astrid forteller; «Det er kanskje litt vanskeligere når du flytter som pensjonist, imot at du er yrkesaktiv og flytter, for da kommer du i miljø med jobb. Og hvis ungene er i skolealder, så blir det en annen sirkel».

Fosso (1997, i Lysgård et al., 2000) forklarer at slektskap og lokal tilhørighet på mange måter danner grunnlaget for det sosiale livet på bygda, og at det derfor kan være vanskelig å komme som nyinnflytter til et sted. Basert på sin studie av tilflyttere til Marnardal og Åseral, sier Lysgård et al. (2000) at det å ha familie eller venner på stedet man flytter til vil være en fordel for å komme inn i et sosialt miljø, noe Astrid også gir uttrykk for i sitatet over. Astrid forteller imidlertid at dette var noe hun og Einar var bevisst og videre at det også er noe av grunnen til at de trives godt og føler seg «hjemme» på Frosta.

Når du flytter på vår alder, må man være ganske bevisst på at du ikke kjøper et hus og setter deg i en stol og ikke ser deg rundt. Du må være obs på at du må ta kontakt hvis du ønsker å ha kontakt. Det var vi litt bevisst på. Men, vi har vært veldig heldige med naboene, så vi har fått det veldig fint. Utrolig!

Einar sier at de har mer omgang med naboene nå enn det de hadde på sitt forrige bosted. Noe av forklaringen på det, kan, som Haugen og Villa (2005) finner, være at de har mer tid som pensjonister. Ønsket om å etablere et sosialt nettverk, har også resultert i at begge er engasjerte i flere sosiale miljøer på bygda, deriblant frivillig arbeid.

Øyvind tenkte i samme baner og var derfor også svært bevisst på å finne en sosial arena hvor han kunne skaffe seg et nettverk;

Jeg tenkte på det med en gang jeg flytta hit. Så det første jeg gjorde var å undersøke om det fantes sangkor, og plutselig hadde jeg jo 20 mennesker rundt meg med en gang. Pluss at vi har veldig trivelige naboer der vi bor som kom og besøkte oss nesten med en gang, og spurte hvordan vi hadde det. Det var helt supert. Veldig mange naboer som vi omgås og snakker med til daglig. Så miljøet på Frosta er helt supert. Supert for gamle folk, vil jeg si.

Det tok ikke lang tid før Øyvind anså seg selv som «frosting», noe han selv tror henger sammen med at han raskt fikk stor bekjentskapskrets ved å oppsøke og engasjere seg frivillig i ulike miljø på bygda. Faktisk sier han at han har flere kjenninger rundt seg på Frosta enn det han har hatt noen gang, selv om han bodde på landet.

Øyvind, Astrid og Einar er de tre som har bodd lengst på Frosta av informantene. Følgelig kan deres botid også være et bidrag i forklaringen på hvorfor de føler seg knyttet til Frosta. Dette kan relateres til Fosso (1997, i Lysgård et al., 2000) som hevder at spørsmålet om hvorvidt nyinnflyttere slår seg til ro eller flytter videre, må ses i sammenheng med følelsen av å bli integrert som en del av fellesskapet. Einar tror grunnen til at de trives så godt sosialt sett også handler om bygdemiljøet generelt, noe flertallet av informantene enes om. Dersom de hadde bosatt seg på Stjørdal tror han ikke at de hadde blitt kjent med naboene og andre mennesker. En slik påstand begrunner han med å si at bygdemiljøet bestandig har vært litt annerledes. «Du har lettere for å omgås naboer og komme i kontakt med folk. Jeg tror på Stjørdal, så har vi ikke gjort det i samme grad». Kristian og Øyvind gir uttrykk for det samme og setter også miljøet på bygda opp mot byen. Blant annet sier Øyvind;

Har jo kjent folk som bor i by, og de kjenner jo ingen. De kjenner jo de de jobber med og sånn, men ikke nødvendigvis de som bor i samme blokka. Det er vel så mange antagelig, så mye folk at det blir for mange å forholde seg til, og da blir det ingen i stedet. Særlig når det er blokkbygg da.

Irene er også klar i sin tale om at bygda er et bedre sted sosialt. En slik forestilling av bygdemiljøet samsvarer med funn Blekesaune og Haugen (2016) gjør basert på Lokalsamfunnsundersøkelsen 2013. De finner at folk som bor i mer spredtbygde strøk har i større grad besøkskontakt med sine naboer og at eldre på bygda har mer og tettere kontakt med sine naboer. På tross av det, er Irene mer skeptisk angående spørsmålet om hvor enkelt det er å bli kjent med frostingene, men fordi hun har et sosialt liv på campingplassen erkjenner hun selv at hun heller ikke har prøvd å engasjere seg. Ved å delta på ulike arrangementer som holdes på bygda gjennom året, har hun likevel blitt kjent med lokale.

Liv og Kristian forteller at de har et godt forhold til naboene og at de alltid er en hjelpende hånd tilgjengelig. Fra eldre, så vel som yngre. Derimot har heller ikke de engasjert seg noe særlig i det sosiale miljøet. Ei heller blant pensjonistene, da de, som vist i 4.1.2, føler seg for ung. Samtidig har helsen satt sine begrensninger for hva de kan delta på. I følge Blekesaune og Haugen (2016) kan deltakelse i ulike aktiviteter i

lokalsamfunnet, eksempelvis gjennom frivillig arbeid, være en vei inn i et fellesskap og mot selvrealisering. På den ene siden, kan dette forklare hvorfor Øyvind, Astrid og Einar anser seg selv som «hjemme» og føler sterk tilknytning til det sosiale miljøet. Motsatt, kan det også forklare hvorfor Irene, Liv og Kristian i større grad knytter seg til bygda gjennom naturen og ikke det sosiale miljøet. På samme tid er Liv og Kristian blant de med kortest botid, noe som kan forklare at de har ikke etablert seg innenfor det sosiale miljøet blant pensjonistene.

«Hva kan det bli? Og hva kan jeg finne på her?», spør Marie. Som nevnt, er hun helt ny på bygda, og kunne derfor ikke gi uttrykk for hvorvidt hun trivdes eller ikke. Likevel hadde hun sine tanker om det å flytte til Frosta. Med oppveksten friskt i minnet, forbinder Marie bygda generelt med et lite, kjedelig sted hvor alle kjenner alle og følgelig et sted det er vanskelig å være anonym. Bygda var med andre ord et sted hun ikke ville tilbake til. Til tross for drømmen om å bo i Oslo eller i utlandet, tenker hun nå et at liv «litt back to basic», som hun sier, er noe hun kan trives med. Som nevnt i 4.2.1, har et liv i et stressende miljø ført til at hun nå ønsker å ha det stille og rolig og hun beskriver et liv på Frosta som «deilig». Med tanke på Frosta som bosted, trekker hun fram naturen og spesielt nærheten til og utsikten utover sjøen. «Jeg er så glad i sjøen, og det syns jeg er så positivt – å se sjøen. Det betyr mye». Angående det sosiale, forteller hun, som vist i 4.1.2, at hun ønsker å etablere et sosialt nettverk, men at hun er usikker på hvor hun skal finne det. Til tross for at Frosta er et lite sted, er det likevel et sted hun ikke kjenner alle og hun kan dermed beholde anonymiteten som hun så gjerne ønsker. I alt, er Marie veldig positivt til det å flytte til Frosta. «Det ordner seg til slutt, så jeg er veldig positivt til hele Frosta jeg, altså».

Marie trekker imidlertid fram at et større kulturtilbud er noe hun kommer til å savne ved å flytte til Frosta. «Jeg kunne nok kanskje, av og til, tenke meg å gå på teater, gå i operaen eller noe annet kulturelt». Likevel påpeker hun at dette ikke er noe problem og at det er noe hun kan oppsøke. «Det er jo bare å kjøre til Åsen og ta toget til Trondheim», sier hun videre. Irene gir uttrykk for det samme. «Det er ikke noe som tilsier at jeg ikke kan være med på ting nå også. Jeg kan jo bare kjøre til Åsen og ta toget til byen. Jeg er jo titt og ofte i byen». Så lenge de er i stand til å kjøre bil, ser ingen av informantene mørkt på avstandene mellom Frosta og nærmeste tettsted og storby. Forbindelsene som knytter Frosta til andre steder er dermed av stor betydning med hensyn til spørsmålet om Frosta som et godt sted å bo. Astrid og Einar, som kom flyttende fra et annet ruralt område, forteller at beslutningen om å flytte til Frosta har gitt flere muligheter sosialt sett. «Vi bodde langt fra byen. I utkanten. Her er det ikke

så langt til Stjørdal. Det er jo 45 km til Værnes Lufthavn, og det samme til Levanger. Det blir liksom mer å være med på». Astrid og Einar sine tanker om mulighetene de har fått ved å flytte til Frosta kan forstås i lys av Benson (2011) sin analyse av briter som flyttet til et ruralt område i Frankrike. Her fremhever hun at verdien av å være mobil går utover selve flyttehandlingen og har betydning for det levde hverdagslivet på det nye bostedet. Dette har videre betydning for hvorvidt man trives og blir boende. For britene var den dagligdagse mobiliteten viktig for deres sosiale liv og gjorde livet etter flyttingen meningsfylt (Benson, 2011).

Fosso (2009) forklarer at flytting har blitt et spørsmål om menneskers liv og hverdagsliv. Slik det kommer fram i dette kapitlet, har informantene positive erfaringer med å bosette seg på Frosta som eldre. Mens noen fortsetter bygdedrømmen, har andre funnet veien tilbake til gjenkjennbare omgivelser de føler seg hjemme i. Flere gir også uttrykk for et bedre sosialt liv. Hvorvidt informantene ser for seg at de blir boende, er derimot noe som varierer. I sin studie av folk som flytter til rurale steder, fokuserer Halfacree og Rivera (2012) på de som blir boende og spør hvorfor de blir. En forklaring er at det rurale stedet svarer til forventningene tilflytterne hadde før de kom. Astrid og Einar var spente på hvordan det ville bli å flytte til et nytt sted, men forteller at de har fått det fint på Frosta og er tydelig på at de ønsker å bli boende. I følge Halfacree og Rivera (2012), må valget om å bli boende også ses i sammenheng med faktorer som er mindre knyttet til stedet i seg selv, og trekker her blant annet inn familiære relasjoner. Dette kan relateres til Marie som gir uttrykk for at sønnen og hans familie var det eneste som trakk henne til Frosta og som gjør at hun ønsker å bli. Selv om mange blir boende, er det også noen som flytter fra det rurale stedet de en gang flyttet til. Halfacree og Rivera (2012) forklarer at elementer ved det rurale stedet kan gjøre det vanskelig å bli boende, og nevner at dette kan gjelde for eldre med redusert helse. Liv og Kristian ser for seg at forbindelsene mellom Frosta, Stjørdal og Levanger kan gjøre det vanskelig for dem å bo på bygda når de ikke lenger er i stand til å kjøre bil. Når den tid kommer og det blir vanskelig å bo i campingvogna, kan det også bli aktuelt for Irene å flytte dersom hun ikke finner en bolig som tilfredsstillende hennes ønsker. Hun legger imidlertid ikke skjul på at hun føler seg knyttet til naturen og Matfatet Frosta, og at det derfor sitter langt inne å flytte fra bygda. Øyvind på sin side, forteller at ønsket om å bo nærmere et variert kulturtilbud kan resultere i at han etterhvert velger å bosette seg et annet sted. Halfacree og Rivera (2012) argumenterer for at en flytting ikke er over idet selve bostedsendringen er gjennomført, men utgjør kun en liten del av helheten. Flyttingen fortsetter i livet som følger på det nye stedet. Etterhvert som man blir eldre, får man også nye

prioriteringer og vektlegger nye verdier (Halfacree & Rivera, 2012). Som vi har sett, kan dette resultere i at noen blir, mens andre kanskje flytter videre. Det er vel som Øyvind sier; «Man vet jo ingenting».

5. Konklusjon

Formålet med denne rapporten er, som forklart i delkapittel 1.2, å få innsikt i hvorfor eldre velger å flytte til Frosta uten å ha røtter i bygda fra før. Ved hjelp av tre tilhørende delspørsmål, vil jeg i dette kapitlet belyse hovedproblemstillingen; «Hvorfor flytter noen eldre til Frosta?».

1. På hvilken måte har et levd liv betydning for et eventuelt flytte- og bostedsvalg i eldre alder?

Menneskers fremtid avgjøres av ens fortid (Sørлие, 2006). Historiene informantene forteller om sine liv illustrerer hvordan et levd liv formes av valg. Hvert valg er innebygd i strukturelle forhold og familiære relasjoner. Valg av utdanning, arbeidsliv og familieliv bestemmes, i større eller mindre grad, av betingelsene disse forholdene setter og som samtlige til enhver tid må forholde seg til. Om det er et VIL- eller et MÅ-spørsmål, kan resultatet være en flytting. På lik linje med at hendelser i livsløpet utløser flyttevalg, har diskusjonen i denne rapporten vist at flyttehandlinger i seg selv påvirker livet og blir en del av menneskers liv og livsløp. Flytting blir en levd erfaring som former hvem vi er og virker videre inn på vårt forhold til steder. Slik blir menneskers valg om å flytte et uttrykk for hvordan man vil leve.

Det er opplevelsene og erfaringene en tilegner seg som former ens tanker om hvilket liv en ønsker for seg, og som kan resultere i en bostedsendring. De eldre har levd et liv. De har prøvd og feilet, levd og erfart, og på den måten funnet sin identitet og i hvilke omgivelser den hører hjemme. Nøyaktig hvor dette er varierer. For noen er det i byen. For andre på bygda. Andre igjen tenker at det først og fremst er der familien bor. Selv om man er eldre er ikke det levde livet over og for noen vil det innebære nok en bostedsendring. I dette tilfellet har noen eldre valgt å flytte til Frosta, ei bygd de ikke har røtter i fra før. Dette leder over til neste delspørsmål som går mer konkret inn på ulike motiver de eldre tilflytterne forklarer sitt flytte- og bostedsvalg på bakgrunn av.

2. Hvilke motiver legger de eldre tilflytterne til grunn i sitt valg om å flytte til Frosta?

Informantene oppgir flere og ulike motiver i sine begrunnelser for å flytte til Frosta, og motivene som ligger til grunn er følgelig sammensatte. Ønsket om å bo et stille og rolig liv i landlige omgivelser samt nærhet til familie er motiver som veide tungt. Hvilket som veide tyngst er derimot noe som varierer. Forklaringen på dette kan relateres til

informantenes tidligere bosituasjon. Informantene flyttet fra ulike steder, både rurale og urbane. Mens noen så en mulighet til å komme seg bort fra et stressende og trangt bymiljø, ønsket andre å fortsette og leve ut det rurale hverdagslivet på et nytt sted. For flere ga Frosta som bosted uttrykk for en mulighet til å bo nært barn og barnebarn og samtidig landlig. På bakgrunn av dette var Frosta sin sentrale beliggenhet med forbindelse til både flyplass, jernbane og by et godt valg.

Walford & Stockdale (2015) sier at et valg om å flytte ofte er et uttrykk for relasjonen mellom alder og hendelser i livsløpet. Tilflytterne var alle i 60-årene, og derfor også uføretrygdet eller (førtids-) pensjonert da beslutningen om å flytte til Frosta ble tatt. Pensjonisttilværelsen gjorde det mulig å flytte til et ønsket sted og oppgis som en forklaring på at de nå kunne velge bosted på bakgrunn av egne ønsker. Å flytte til Frosta var således en mulighet til å forbedre sitt hverdagsliv. Slik blir alderen i seg selv et flyttemotiv. I dette ligger det også et helseaspekt.

3. Hvilke forventninger hadde tilflytterne til det å flytte til Frosta, og hvorvidt svarer Frosta som bosted til disse?

De eldre tilflytterne følte seg fremdeles relativt ung da de kom flyttende til Frosta og forventningene til bostedsvalget kan relateres til ønsket om å ha et godt liv som pensjonist. I dette ligger det også en forventning til det rurale hverdagslivet som, på ulike måter, har blitt formet gjennom den enkeltes levde liv. Flere hadde også erfaringer med Frosta som et sted å besøke, noe som kan ha gitt forventninger til bygda som sted å bo. Flere gir også uttrykk for en forventning om at flyttevalget ville føre dem nærmere barn og barnebarn.

Tilflytterne opplever Frosta som et godt sted å bo og gir uttrykk for at de har fått et godt, om ikke bedre, hverdagsliv. Muligheten til å leve et rolig liv i stille og landlige omgivelser nært natur og sjø er av stor verdi. Med tanke på sosialt liv, kan det være utfordrende å flytte til et nytt sted som eldre. Uten arbeid og barn i skolealder kan det være vanskelig å komme inn i et sosialt miljø. Bevissthet og sosialt engasjement på eget initiativ har ført til at flere har fått et bedre sosialt liv, og et større sosialt nettverk gjør at flere føler tilhørighet til bygda. Dette er imidlertid et spørsmål om alder.

Hvorfor flytter noen eldre til Frosta?

Sju informanter ga innsikt i sju ulike flyttehistorier. Veien som førte dem til Frosta var følgelig heller ikke den samme. Dette har bakgrunn i ulike årsaker og må ses i sammenheng med den enkeltes tidligere levde liv. Oppvekststedet og senere bosteder

sitter, med positiv og negativt fortegn, i de eldre tilflytterne og har preget deres tanker om hvilket liv de ønsker som eldre og pensjonist. Disse tankene er også preget av de andre og egen familie. Egne barn og deres valg av yrke, familie og bosted har også satt sine spor i de eldres valg av Frosta som bosted. På bakgrunn av dette var ønsket om en rural livsstil og nærhet til familie de motivene som hovedsakelig trakk de eldre til Frosta, og selve flytتهhandlingen kan betraktes som et middel til å oppnå et godt liv som pensjonist. Informantene flyttet ikke fordi de måtte, men fordi de så det som en mulighet til å realisere ønsket om en pensjonisttilværelse som passet dem og deres identitet. Mens noen fortsetter bygdedrømmen, har andre funnet veien tilbake til gjenkjennbare omgivelser de føler seg hjemme i. Flere gir også uttrykk for et bedre sosialt liv. Hvorvidt tilflytterne blir boende, er derimot uvisst og må ses i sammenheng med alder og livsløp. Det som derimot kan sies, er at valget om å flytte til Frosta var et spørsmål om alder og livsstil.

5.1 Videre arbeid

Denne rapporten er en kvalitativ studie som belyser spørsmålet om hvorfor et utvalg eldre flyttet til et ruralt område de ikke hadde tilknytning til fra før, nærmere bestemt Frosta. Meg bekjent, er det hittil gjennomført relativt få studier om eldre som flytter. Resultatene fra denne studien kan dermed ha relevans i en større norsk kontekst angående eldre som flytter samt motstrømsflytting.

At det er gjennomført relativt få studier på eldre flyttere åpner for mange muligheter angående videre forskning. Fordi min studie konsentrerer seg om eldre tilflyttere, kan det ved en senere anledning være aktuelt å se nærmere på eldre tilbakeflyttere. Videre kan det også være en mulighet å gjennomføre en komparativ undersøkelse ved å intervjuere eldre utflyttere og eldre tilbakeflyttere for å sammenligne deres opplevelser av Frosta som bosted. Resultatene fra en slik studie kan ha stor betydning for kommunen med tanke på tilrettelegging for eldre innbyggere.

Som beskrevet i delkapittel 1.3., er unge tilbakeflyttere en viktig målgruppe for å øke innbyggertallet i kommunen. Følgelig kan det også være relevant å se nærmere på unge frostingers opplevelse av bygda og i hvilken grad Frosta kommune legger til rette for unge voksne og barnefamilier. Utover dette kan det også være interessant å belyse spørsmålet om arbeidsplasser og hvordan kommunen tenker å imøtekomme de unge som har flyttet ut for at de skal komme tilbake.

Frosta er en landbrukskommune og den største andelen tilflyttere består følgelig av utenlandsk arbeidskraft. Hovedsakelig kommer de fra østeuropeiske land, hvor Litauen er spesielt godt representert. På bakgrunn av dette kan det være aktuelt å se nærmere på i hvilken grad de integreres i "Frosta-samfunnet" og på hvilke måter de finner seg til rette på bygda.

Referanseliste

- Aure, M., Langset, B., & Sørli, K. (2011). Flyttemotiver og bostedsvalg: Nye muligheter til å forstå norske bo- og flytteprosesser. *Plan*, 43(5), 42-48.
- Baxter, J. (2016). Case Studies in Qualitative Research. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (s. 130-146). Canada: Oxford University Press.
- Benson, M. (2011). The Movement Beyond (Lifestyle) Migration: Mobile Practices and the Constitution of a Better Way of Life. *Mobilities*, 6 (2), 221-235.
- Benson, M., & O'Reilly, K. (2009). Migration and the Search for a Better Way of Life: A Critical Exploration of Lifestyle Migration. *Sociological Review*, 57(4), 608-625.
- Berg, N. (2016). Lokalsamfunn som sted – hvordan forstå tilknytning til bosted? I M. Villa & M. S. Haugen (Red.), *Lokalsamfunn* (s. 34-52). Oslo: Cappelen Damm AS
- Berg, N.G., & Dale, B. (2009). Sted - begreper og teorier. I N.G. Berg, B. Dale, H. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (s. 39-60). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag
- Berg, N.G., & Lysgård, H.K. (2009). Ruralitet og urbanitet – bygd og by. I N.G. Berg, B. Dale, H. Lysgård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (s. 61-76). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag
- Bjørholt, M., & Farstad, G.R. (2014). «Am I rambling?» on the advantages of interviewing couples together. *Qualitative Researcher* 2014, Vol 14(1) 3-19
- Blekesaune, A. & Haugen, M.S. (2016). Lokalsamfunnets betydning for eldre i bygd og by. I M. Villa & M.S. Haugen (Red.), *Lokalsamfunn* (303-321). Oslo: Cappelen Damm AS
- Clifford, N., J., & Valentine, G. (2007). Getting started in Geographical Research: how this book can help. I N.J. Clifford & G. Valentine (Red.), *Key Methods in Geography* (s. 1-16). London: Sage.
- Cope, M. (2016). Organizing and Analyzing Data. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (s. 373-392). Canada: Oxford University Press.

- Coulter, R., Ham, M. V. & Findlay, A.M (2015). Re-thinking residential mobility: Linking lives through time and space. *Progress in Human Geography* 2016, Vol. 40(3) 352- 374
- Del Casino, Jr., V.J. (2009). *Social Geography: A Critical Introduction*. Chichester:Wiley Blackwell
- Dowling, R. (2016). Power, Subjectivity, and Ethics in Qualitative Research. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (s. 29-44). Canada: Oxford University Press.
- Dunn, K. (2016). Interviewing. I I. Hay (Red.), *Qualitative Research Methods in Human Geography* (s. 149-188). Canada: Oxford University Press
- Fosso, E.J. (2009). Unges flytting – et spørsmål om identitet og myter om marginale og sentrale steder? I N.G. Berg, B. Dale, H. Lysegård & A. Løfgren (Red.), *Mennesker, steder og regionale endringer* (s. 119-135). Trondheim: Tapir akademisk forlag.
- Frosta kommune. (2013). Samfunnsplan 2009-2020. Hentet 29.04 2019, fra: <https://www.frosta.kommune.no/kommuneplan/Documents/Kommuneplanen%20samfunnsdel.pdf>
- Grimsrud, G.M., & Båtevik, F.O. (2016). Velkommen til bygda? Tilflyttingsarbeidets tvetydighet. I Villa, M. & Haugen, M. S. (Red.), *Lokalsamfunn*. (s. 283-302). Oslo: Cappelen Damm AS
- Halfacree, K. (2006). Rural Space: Constructing a Three-Fold Architecture. I P. Cloke, T. Marsden & P. H. Mooney (Red.), *Handbook of Rural Studies* (s. 44-62). London: Sage
- Halfacree, K.H., & Rivera, M.R. (2012). Moving to the Countryside.and Staying: Lives beyond Representations. *Sociologia Ruralis* 52:1:92-114
- Hansen, J, C. (1997). Livsløp i tid og rom. I I. Frønes, K. Heggen & J.O. Myklebust (Red.), *Livsløp. Oppvekst, generasjon og sosial endring* (s. 241-268). Oslo: Universitetsforlaget.
- Haugen, M. S., & Villa, M. (2005). Naboskap i bygda. *Sosiologisk tidsskrift* 03/2005 (volum 13)

- Hopkins, P., & Pain, R. (2007). Geographies of age: thinking relationally. *Area* (2007) 39.3, 287-294
- Landbruks- og matdepartementet og Klima- og miljødepartementet (2018). *Nytt utvalgt kulturlandskap i Trøndelag*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/nytt_utvalgt-kulturlandskap-i-trondelag/id2606731/
- Longhurst, R. (2007). Semi-structured Interviews and Focus Groups. I N. Clifford & G. Valentine (Red.), *Key Methods in Geography* (s. 117-132). London: Sage.
- Lysgård, H.K., Ryntveit, A.K., & Karlsen, J. (2000). *Å bo på landet – et valg av livsstil: En studie av Marnardal og Åseral* (FoU-rapport 15/2000). Kristiansand: Agderforskning
- NESH (2016). Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, jus og teologi. Hentet 27.03 2019, fra; https://www.etikkom.no/forskningsetiske_retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/
- Rogne, A., F. & Syse, A. (2017). *Fremtidens eldre i by og bygd. Befolkningsframskrivninger, sosiodemografiske mønstre og helse* (Rapporter 2017/32) Oslo: Statistisk sentralbyrå
- Røe, P.G., & Sæter, O. (2015). Med kroppsminner som flyttefølge mellom steder. I M. Aure, N.G Berg, J. Cruickshank & B. Dale (Red.), *Med sans for sted, nyere teorier* (s. 149-163). Bergen: Fagbokforlaget.
- Savage, M., Bagnall, G. & Longhurst, B. (2005). *Globalization & Belonging*. London: Sage.
- Skinner, M. W., Coultier, D. & Andrews, G.J. (2015). Geographies of ageing: Progress and possibilities after two decades of change. *Progress in Human Geography* 2015, Vol.39(6) 776-799
- Smith, D.P., Finney, N., Halfacree, K., & Walford, N. (2015a). Introduction: «On the Move» in the Twenty-first Century and Contemporary Internal Migration in the UK. I D.P. Smith, N. Finney, K. Halfacree & N. Walford (Red.), *Internal Migration: Geographical Perspectives and Processes* (s. 1-14). England: Ashgate.

SSB (2018a). Kommunefakta: Frosta – 5036 (Trøndelag). Hentet 20.03 2019, fra <https://www.ssb.no/kommunefakta/frosta>

SSB (2018b). Økt flytteaktivitet. Hentet 15.03 2019, fra <https://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/okt-flytteaktivitet-i-norge>

[Sørli, K. \(2006\). Bosettingspreferanser, flyttemotiver og flytteprosesser. Status og perspektiver omkring den regionale befolkningsutviklingen i Norge. Notat til Kommunal- og regionaldepartementet, 16, \(2006\).](#)

Sørli, K., Aure, M., & Langset, B. (2012). *Hvorfor flytte? Hvorfor bli boende? Bo- og flyttemotiver de første årene på 2000-tallet*. (NIBR-rapport 22/2012). Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.

Sørvoll, J., Sandlie, H. C., Nordvik, V. og Gulbrandsen, L. (2016). *Eldres boligsituasjon. Boligmarked og boligpolitikk i lys av samfunnets aldring* (NOVA Raport 11/16). Hentet fra [file:///C:/Users/gurif/Downloads/Nettversjon-Rapp-11-16-Eldres boligsituasjon%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/gurif/Downloads/Nettversjon-Rapp-11-16-Eldres%20boligsituasjon%20(2).pdf)

Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitativ metode*. (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.

Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (3. utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk

Tyrell, N. & Kraftl, P. (2015), Lifecourse and Internale Migration. I.D.P Smith, N. Finney, K. Halfacree & N. Walford (Red). *Internal Migration: Geographical Perspectives and Processes* (s.15 – 29).

Villa, M., & Haugen, M., S. (2009). Idyllisk eller kjedelig? Slik ungdom ser bygda. I R.Almås, M. S. Haugen, J.F. Rye & M. Villa (Red.), *Den nye bygda* (s. 137-156). Trondheim: Tapir Akademisk Forlag.

Walford, N., & Stockdale, A. (2015). Lifestyle and Internal Migration. I D.P. Smith, N. Finney, K. Halfacree & N. Walford (Red.). *Internal Migration: Geographical Perspectives and Processes* (s. 99-111). England: Ashgate.

Wiborg, A., & Anvik, C.H, (2000). *Klassiske analyser. Betingelser og barrierer for bosettingi distriktene.* (NIBR-notat 2000:120). Oslo: Norsk institutt for by- og regionforskning.

Wiborg, A (2009). Flertydige bilder og ambivalent tilhørighet. I R. Almås, M.S. Haugen, J.F. Rye & M. Villa (Red.), *Den nye bygda* (s.157-174).Trondheim: Tapir Akademisk Forlag

Woods, M. (2011). *Rural.* London: Routledge

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet mitt?

Hei,

Guri heter jeg og jeg er masterstudent ved Geografisk institutt, NTNU. I høst tok jeg fatt på mitt siste studieår og en femårig lektorutdanning i geografi skal nå avsluttes med en masteroppgave. I geografistudiet er «sted» et nøkkelbegrep. Stedsbegrepet fanget raskt min interesse og resulterte i at jeg nå har valgt å skrive en oppgave om tilflytting av (unge) eldre til rurale strøk, nærmer bestemt Frosta. Selv er jeg «frosting», og det å få muligheten til å forske på tilflytting til mitt eget hjemsted er noe jeg synes er veldig spennende. Formålet med oppgaven er å forstå hvorfor eldre, som i utgangspunktet har bodd store deler av livet i by, velger å flytte til rurale (bygda) strøk på bakgrunn av tidligere liv og erfaringer, altså sett i et livsløpsperspektiv. Av den grunn vil utvalget hovedsakelig bestå av eldre (65 år og oppover) som har tilbragt mesteparten av livet i by og bynære områder, og som ikke har en spesiell tilknytning til Frosta fra før. Og nettopp derfor spør jeg deg om du kan tenke deg å delta i arbeidet med masteroppgaven min.

Å si ja til å dette, innebærer at jeg ønsker å gjennomføre et intervju med deg. Intervjuets varighet vil være rundt 45 minutter og vil dreie seg om spørsmål om deg og dine flytte- og bostedsvalg. Dette vil gi meg innsikt i refleksjoner rundt flytteprosessen til Frosta, noe som er nødvendig for det videre arbeidet med masteroppgaven. For å i størst mulig grad sikre korrekt informasjon, vil intervjuet bli tatt opp med båndopptaker. I etterkant av intervjuet vil lydopptaket bli lagret på min private pc. Det er kun jeg som har tilgang til og som skal høre det. Alt av personopplysninger vil bli behandlet konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket, noe som innebærer at samtlige informanter vil anonymiseres i oppgaven. Når det er sagt, er Frosta ei lita bygd med relativt få innbyggere. Jeg kan derfor ikke garantere full konfidensialitet da muligheten for å bli gjenkjent av andre lokale innbyggere er der. For å forhindre at dette ikke skal skje, vil jeg ta i bruk ulike teknikker for å anonymisere informantene. Under er det listet opp hvilke rettigheter du har dersom du kan identifiseres i datamaterialet.

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Prosjektet skal etter planen avsluttes 15. mai 2019 og alt av personopplysninger og datamateriale vil da bli slettet. Det er frivillig å delta, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å måtte begrunne det nærmere. Dette vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg, og alle opplysninger om deg vil da bli slettet.

Jeg håper dette er et prosjekt du kan tenke deg å delta i. På forhånd tusen takk for hjelpen! Dersom det er noe du lurer på i forbindelse med rapporten, kan jeg kontaktes på:

Tlf: 41434688

Epost: gurifk@ntnu.no

Vennlig hilsen

Guri Fossum Krog

Masterstudent ved Geografisk institutt, NTNU

Veileder:

Nina Irene Gunnerud Berg

Tlf: 91535526

E-post: nina.gunnerud.berg@ntnu.no

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om rapporten, og samtykker med dette å delta i intervju og at Guri Fossum Krog kan benytte opplysningene fra intervjuet til masterrapporten frem til prosjektets slutt, 15. mai 2019. Videre innebærer samtykket at informanten ved behov kan bli kontaktet i etterkant av intervjuet for nødvendige avklaringer.

(Signert av deltaker, dato)

Vedlegg 2: Interguide

Bakgrunn

- Kan du fortelle litt om deg selv?
  - alder, oppvekststed, familie, skolegang og utdanning, tidligere arbeid og arbeidssted?
  - Er du fortsatt i jobb? Hvis ja, hvor stor stilling? Innebærer det at du må pendle?
  - Eller er du gått av med pensjon? Hvis tilfelle, når gikk du av med pensjon?
- Hadde du noen form for tilknytning til Frosta før du flyttet dit?
- Hvor lenge har du bodd på Frosta siden du flytta dit?
- Når ble flyttebeslutningen tatt (før/etter pensjon)?
  - Var det planlagt å flytte til Frosta etter at du/dere hadde gått av med pensjon?
  - Eller ble avgjørelsen tatt i etterkant?

Tidligere flyttehistorie?

- Kan du fortelle litt om din tidligere flyttehistorie?
  - Tidligere bosted? Livsfase? Hvorfor flyttet du derfra?
  - Erfaringer med bylivet, den urbane livsstilen?
- Har din egen oppvekst hatt betydning for flytte- og bostedsvalg i senere faser av livet?
- Hvis en ser dine flytte- og bostedsvalg gjennom livet, vil du si at oppfatningen av hva som er et attraktivt/ideelt/ønskelig bosted har endra seg gjennom de ulike livsfasene? På hvilken måte?
- Hvorfor flytte akkurat nå?
  - En ny start? En mulighet til å utforske andre måter å leve på/livsstiler?
  - Mer frihet og fritid? Den rurale drømmen som endelig kan gå i oppfyllelse?

Frosta som bosted

- Hva var grunnen til at du valgte å flytte til Frosta, og ikke et annet sted?
  - Tilknytning/kjennskap til bygda fra før? Slekt, bekjente?
  - Hvilke kvaliteter ved stedet var viktige for deg?

- Hvilken type bolig var dere ute etter da dere skulle flytte? Enebolig, leilighet, småbruk? Hvorfor akkurat denne typen bolig? Og hvorfor akkurat her? Tilfeldig? Er det andre steder på bygda dere heller kunne tenke dere å bo?
- Hvilke forestillinger/forventninger hadde du om det å bo ruralt, her på Frosta?
- På hvilke måter skiller Frosta seg fra ditt/dine tidligere bosted(er)? (Urban vs. rural livsstil?)
- Kan du fortelle litt om hvordan det er å bo på Frosta? Er du tilfreds med Frosta som bosted? Positiv/negativt, Fordeler/ulemper? Hvordan opplever du det sosiale miljøet? Engasjerer du deg i lokalsamfunnet?
  - Fritidssysler? - Har du hytte/leilighet andre steder? Hvis ja, hvor og hvor mye tid tilbringer du der? Reiser du mye ellers?
- Hvordan vil du beskrive din tilknytning til Frosta i dag? Og identifiserer du deg med stedet? I såfall, hvorfor? - hvordan har den prosessen vært? Altså prosessen med å identifisere seg med bygda? hva skal til for at du gjorde, eller gjør det? Er dette en del av deg? det å bo ruralt?
- Fremtidsplaner? Tror du at du vil boende her? Er Frosta et godt sted å bli gammel på?

Er det noe du ønsker å tilføye?

FORMÅL

RURALIS - Institutt for rural- og regionalforskning skal gjennom fremragende samfunnsvitenskapelig forskning og forskningsbasert utviklingsarbeid gi kunnskap og idéer for allmenheten, privat næringsliv, offentlig virksomhet og FoU-sektoren, og gjennom det bidra til å skape sosiokulturell, økonomisk og økologisk bærekraftig utvikling i og mellom bygd og by.

RURALIS skal være et nasjonalt senter for å utvikle og ta vare på en teoretisk og metodisk grunnleggende forskningskompetanse i flerfaglige bygdestudier, og fungere som et godt synlig knutepunkt for internasjonal ruralsosiologi.

Trondheim (hovedkontor):
Universitetssenteret Dragvoll
N-7491 Trondheim
73 82 01 60

Oslo:
Paleet, Karl Johans gate 41A (5 etg.)
N-0162 Oslo
913 32 277

post@ruralis.no
ruralis.no